

Euroopa Liidu ja muude taristutoetuste kasutamise probleemid kohalikes omavalitsustes

*Kas ja mil määral on erinevate toetuste tulemusel
paranenud kohalike omavalitsuste teenuste
osutamiseks vajalike hoonete seisukord?*

Head lugejad

Ehkki haldusreformi tulemusel väheneb alates 2018. aasta jaanuarist kohalike omavalitsuste arv ning eeldatavasti on suuremad vallad-linnad ka paremini valmis täitma neile usaldatud ülesandeid, vajavad omavalitsused enda kinnisvara korrastamisel järeleaitamist paraku ka edaspidi.

Näiteks on Eestis omavalitsuste hinnangul 266 lasteaeda ja 218 koolimaja kehvast seisusest, neis ei ole olulist remonti tehtud juba üle kümne aasta, lisaks veel sadu muid hooneid. Siin me ei räägi vajadusest vahetada välja mõni mänguväljaku atraktsioon – tervete hoonete elektrisüsteemid on rajatud möödunud sajandil, ventilatsioon ei anna piisavalt värsket õhku ja seinad hallitavad. Omavalitsused on hädas oma teenuste pakkumiseks vajalike hoonete seisukorra säilitamisega ning valdavale osale neist ei tule korrastamine ilma laenuta või välisabita kõne alla.

Peeqlisse on põhjust vaadata nii kohalikel omavalitsustel, aga nagu käesolev ülevaade näitab – ka riigil.

Kohalikel omavalitsustel on jätkuvalt liiga palju hooneid, need on ebaotstarbeka ruumilahendusega ning üle poole neist on vanusest ja puudulikust hooldusest tulenevalt kehvast seisusest. Omavalitsuste juhtidel tuleb uues olukorras otsustada, milline kinnisvara on tõesti nende elanikele vajalik ning kuidas osutada teenuseid võimalikult optimaalselt, et üleliigsest ja kulukast kinnisvara ülalpidamisest ei saaks omavalitsuse eesmärk omaette. Omavalitsuste ühinemise käigus sõlmitud ühinemislepingutes on nii mõnelgi pool lubatud säilitada teenuseid ja kinnisvara isegi seal, kus see ehk optimaalne ei ole.

Riigi ja välistoetuste eesmärk on kaasa aidata kohalike omavalitsuste mahajäämuse vähendamisele, kuid Riigikontrolli analüüsi järgi on viimase 10 aasta jooksul toetusi eraldatud omavalitsuste finantsvõimekust ja suurt probleemset kinnisvaraportfelli arvestades liiga vähe.

Lisaks on toetusi antud killustatult ehk väikeste summade kaupa ühele objektile. Nii on isegi toetust saanud hoonetest üle kolmandiku endiselt halvast seisukorras. Ühelt poolt on nii omavalitsusele kui ka riigile selliste väikesemahuliste projektide menetlemine ebaproportsionaalselt ressursimahukas ning teisalt tekib kohati kummalisi näiteid olukordadest, kus toetust on eraldatud poole katuse rekonstrueerimiseks ja teine pool on hakanud läbi sadama või vahetatud aknad hoonel, mille hilisemal soojustamisel on selgunud, et uute akende tõttu nende ümbrust soojustada ei saagi.

Seni on toetustest vaid 20% tulnud riigieelarvest ning 80% välistest allikatest. Kuna Euroopa Liidu eraldatav abi Eestile väheneb tõenäoliselt finantsperioodil 2020+, kahaneb ilma omavalitsuste rahastamismudelit muutmata nende võimalus kinnisvara korrastada veelgi. See omakorda

võib tingida teenuse kvaliteedi halvenemise kõrval ka selle kättesaadavuse vähenemise.

Juba praegu peavad omavalitsused vajalikuks üle 800 miljoni euro investeerimist oma kinnisvara korrastamiseks ning seda on üle 2,4 korra rohkem kui viimase 10 aasta jooksul toetusi eraldatud.

Riigikontroll on soovitanud riigil koostöös kohalike omavalitsustega teha endale selgeks kohalike teenuste osutamisega seotud põhjendatud kinnisvaravajadus, leppida kokku toetuste andmise üldised eesmärgid ja tingimused ning seejärel võimaldada omavalitsustel endil otsustada, kuidas oma kinnisvara kasutust toetuste abiga optimeerida.

Hea planeerimise korral on lootust tagada see, et nii meie lapsed kui ka me ise saame omavalitsuste pakutavaid teenuseid kasutada tervislikes tingimustes.

Alar Karis
riigikontrolör

4. detsembril 2017

Euroopa Liidu ja muude taristutoetuste kasutamise probleemid kohalikes omavalitsustes

Kas ja mil määral on erinevate toetuste tulemusel paranenud kohalike omavalitsuste teenuste osutamiseks vajalike hoonete seisukord?

Kokkuvõte ülevaate tulemustest

Mida me uurisime?

2016. aastal selgitas Riigikontroll välja, et üle poolte kohalike omavalitsuste avalike teenuste pakkumiseks vajalikest hoonetest ei ole heas seisukorras, sealjuures üle kümnendiku nendest hoonetest on lausa avariiotlikud. Seetõttu on neisse vaja teha investeeringuid. Riigikontrolli analüüs omavalitsuste rahastamisest näitas, et valdav osa omavalitsustest sõltub investeeringute tegemisel toetustest.

Eesti regionaalarengu strateegias 2014–2020 on seatud eesmärk tagada kõikidele inimestele omavalitsuste piisavad ja ühtlase kvaliteediga teenused. Kohalike omavalitsuste teenused, mis on seotud inimeste põhivajadustega, peaksid olema heal tasemel kättesaadavad võimalikult elukoha lähedal ning suuremat pädevust ja vahendeid eeldavad teenused suuremates asulates ehk toimepiirkondade keskustes. Regionaalpoliitika eesmärk on parendada avalike teenuste pakkumist nendes keskustes, suunates läbimõeldult selleks ka riiklikke ja välistoetusi.

Sellest tulenevalt uuris Riigikontroll, kas ja mil määral on viimase 10 aasta jooksul ehk aastatel 2007–2016 jaotatud toetuste tulemusel paranenud teenuste osutamiseks vajalike hoonete seisukord ning milliste probleemidega seisavad omavalitsused silmitsi toetusi taotledes.

Miks on see maksumaksjatele oluline?

Omavalitsuste hoonete seisukord on tihedalt seotud avalike teenuste kvaliteediga: hooliv lapsevanem eeldab, et tema lapsele antakse haridust ohututes ruumides; eakas soovib oma vanaduspäevad veeta hea sisekliimaga hooldekodus ning ametnik on enam motiveeritud panustama, kui tema töökeskkond on tänapäevane. Lisaks tuleb riigil ja omavalitsustel seista hea selle eest, et teenuseid osutataks võimalikult efektiivselt.

Mida me ülevaate tulemusel leidsime ja järeldasime?

Riigikontrolli analüüs näitab, et

- ajavahemikul 2007–2016 on kohalikud omavalitsused oma sotsiaalse taristu korrastamiseks saanud toetust 345 miljonit eurot. Toetustest 79% pärineb Euroopa Liidu ja muudest välisvahenditest (sh CO₂-kvoodimüük) ning 21% riigisisestest toetusmeetmetest;
- Euroopa Liidu struktuuritoetustest oli suurima mahuga kohalike avalike teenuste arendamise toetusmeede, millest eraldati umbes 131

miljonit eurot. CO₂-kvoodimüügi rahast jõudis omavalitsusteni 40 miljonit eurot. Riigisisestest toetusmeetmetest oli mahukaim hasartmängumaksust regionaalsete investeeringute andmise programm, mille kaudu jagati omavalitsustele üle 20 miljoni euro;

- kõige rohkem toetusi on eraldatud kohalike omavalitsuste koolide õppehoonete (99,7 miljonit eurot ehk 29% kogu toetussummast), lasteaiahoonete (78 miljonit ehk 23%) ja rahvamajade (24,6 miljonit ehk 7%) korrastamiseks ja ehitamiseks;
- kõige suurem toetuste summa on eraldatud suuremate keskuste hoonete ehitamiseks ja korrastamiseks – 5 keskusele ehk Tallinna, Tartu, Narva, Rakvere ja Kohtla-Järve linnale on kokku eraldatud veerand kõikidest toetustest. Elaniku kohta on kõige rohkem toetusi eraldatud Järvamaa ja Võrumaa ning kõige vähem Harjumaa ja Ida-Virumaa omavalitsustele.

Peamised ülevaate koostamise käigus tuvastatud probleemid on järgmised:

- Toetuste kogusumma on omavalitsuste võimekust ning teiselt poolt nende kinnisvara mahtu ja seisukorda arvestades olnud liiga väike, et teenuste osutamiseks vajalikke hooneid korda saada.
- Üle kolmandiku vaadeldud perioodil toetusi saanud hoonetest on endiselt kehvast seisust, kuna toetused on olnud killustunud. Riigisiseste programmide väikesed toetussummad on võimaldanud korraga üht hoonet rekonstrueerida vaid osaliselt.
- Toetuste jaotamise süsteem ei ole paindlik ega paku omavalitsustele valikuvõimalusi parimate otsuste tegemiseks. Näiteks on soovinud omavalitsused rahvaarvu vähenedes erinevaid teenuseid ühte hoonesse koondada, kuid sellist initsiatiivi ei ole üldjuhul toetatud. See on takistanud optimaalsete lahenduste leidmist ning soosinud tihti ebamõistlike investeeringute tegemist.
- Kuna toetusprogrammide summad on olnud tegelikku vajadust arvestades väikesed ja konkurents raha taotlejate vahel suur, on kohalikud omavalitsused pidanud kulutama märkimisväärselt ressursse selliste projektide koostamiseks, mis on jäänud ellu viimata.
- Umbes 20 miljonit eurot on viimase 10 aasta jooksul eraldatud selliste objektide korrastamiseks, mida praegu enam endisel otstarbel või kavandatud mahus ei kasutata. Samuti võib edaspidi osutada vajalikuks vähendada ka teenuse pakkumist nendes hoonetes, mis on saanud toetust, kuid ei asu maakonnaplaneeringus nimetatud teenusekeskustes. Need objektid on saanud investeeringutoetust umbes 37 miljonit eurot.
- Olulised probleemid on suuremate linnade halvas seisukorras kooli- ja lasteaiahoonetega, mida omavalitsused ei suuda olemasolevaid kohustusi arvestades tervikuna korrastada, kuid samas toetusraha sinna ei suunata või on see hoonete hulka ja suurust arvestades vähene.

Riigikontrolli arvates aitab olukorda parandada, kui teha järgmist:

- Riigil tuleks kaaluda Euroopa Liidu uuel programmiperioodil kitsalt piiritletud valdkondlikest toetustest loobumist ja omavalitsustele suurema otsustusõiguse andmist toetusraha kasutamiseks, leppides samas eelnevalt kokku toetuse selged eesmärgid ja tingimused. Toetusmeetmete kujundamisel arvestada omavalitsuste vajadustega hoonete seisukorra parandamisel ja teenuste koondamisel omavalitsuste valitud hoonetesse. Alternatiivina peaks kitsamas valdkonnas toetuste suunamisel võimaldama mõnest teisest programmist toetada samas hoones osutatavate teiste teenuste parendamist ning arvestada selle vajadusega juba taotluse menetlemisel.
- Euroopa Liidu uue rahastamisperioodi 2020+ paremaks planeerimiseks tuleks riigil kaaluda info koondamist omavalitsuste kinnisvara korrastamise tegelike vajaduste kohta. Oleks põhjendatud täiendada kinnisvara infobaasi, mille Riigikontroll kohalike omavalitsuste abiga 2016. aastal välja töötas, ning Rahandusministeerium võiks peamise toetuste andjana hoida seda koostöös omavalitsustega ajakohasena.
- Toetuste planeerimisel ja nende suuruse määramisel ei peaks riik ennekoike aluseks võtma omavalitsuse paiknemist mingis maakonnas ja selle rahvaarvu, nagu seni on tehtud, vaid lähtuda tuleks kogu Eesti vajadusest, mida on hinnatud maakonna piire arvesse võtmata objektiivsete kriteeriumite alusel (sh ka edasine ressursisääst, teenuse pakkumise alternatiivsed võimalused).
- Arvestades sellega, et lõviosa senistest investeeringutest on tehtud Euroopa Liidu toetusrahast, mille hulk väheneb tõenäoliselt alates 2020. aastast, tuleks riigil kaaluda võimalust suurendada peamise riigisisese toetusprogrammi ehk regionaalsete investeeringutoetuste mahtu. Põhjendatud on finantseerida vaid selliste hoonete projekte, milles omavalitsus kavatseb teenuste pakkumist kindlasti jätkata ning mille renoveerimiseks saadavale toetusele lisaks on ta valmis tegema objekti terviklikuks korrastamiseks ise täiendavaid investeeringuid.
- Riigil tuleks kaaluda, kas ja milliste toetuste eraldamine on põhjendatud selliste objektide korrastamiseks, mis paiknevad maakonnaplaneeringutes kokku lepitud teenusekeskustest väljaspool. Juba korrastatud hoonete puhul tuleks edaspidi toetusmeetmeid planeerides kaaluda vajadust hoonete kasutusfunktsioone täiendada. Kuna teenusekeskustest väljaspool on enamasti vaja teenusevõrgustikku optimeerida, võiks korrastatud objektid olla multifunktsionaalsed.
- Kohalike omavalitsuste teenuste koondamisel multifunktsionaalsetesse keskustesse kaaluda, kas toetada seni teenusete pakkumiseks kasutatud ja amortiseerunud hoonete lammutamist.

Sisukord

Kohalike omavalitsuste väljakutsed toetuste taotlemisel	7
Kui palju ja milleks on kohalike omavalitsuste hoonete korrastamiseks toetusi eraldatud?	9
Toetused omavalitsuste hoonetesse allikate kaupa ja toetuse suuruse järgi	9
Toetuste jagunemine erinevate omavalitsuste ja perspektiivsete teenusekeskuste kaupa	12
Toetuste jagunemine omavalitsuste täidetavate ülesannete ja pakutavate teenuste kaupa	16
Milline on toetusi saanud kohalike omavalitsuste hoonete seisukord ja kuidas on korrastatud hooned aidanud kaasa teenuste pakkumisele?	21
Hoonete seisukord olenevalt toetuse allikast	22
Hoonete seisukord erinevate omavalitsuste ja perspektiivsete teenusekeskuste kaupa	24
Toetuste jagunemine omavalitsuste teenuste kasutajate arvu vaates	30
Ülevaate iseloomustus	33
Riigikontrolli varasemaid auditeid omavalitsuste taristu ja selle arendamiseks eraldatud toetuste teemal	35
Lisa A. Ülevaate koostamise käigus korraldatud intervjuud	36
Lisa B. Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE 2015. aasta uuringu tulemusel tehtud ettepanek omavalitsuste teenusevõrgustiku kohta	37
LISA C. Hooned kohalike omavalitsuste teenuste osutamiseks – nende seisukord, võimalike kasusaajate arv ning eraldatud toetused	39

Kohalike omavalitsuste väljakutsed toetuste taotlemisel

Hoone seisukord – hoonete seisukorda on omavalitsused kirjeldanud Riigikontrollile 2016. aasta lõpu seisuga järgmise 5-astmelise liigituse alusel:

- väga hea – ajakohastatud vähem kui 3 aastat tagasi; vastab tervisekaitse ja tuleohutuse nõuetele;
- hea – uuendatud 3–10 aastat tagasi; nõuetekohaselt hooldatud; eakohaselt kulunud; vastab suures osas tervisekaitse ja tuleohutuse nõuetele;
- rahuldav – kasutuskõlblik, kuid funktsionaalselt vananenud; vajab pidevat järelevalvet avariiohu ennetamiseks;
- halb – vajab kiiremas korras tähelepanu; ei vasta tervisekaitse ja/või tuleohutuse nõuetele; avariioht; suurendatud risk;
- väga halb – avariiline seisund; kasutamiseks ohtlik.

Teadmiseks, et

kuna Euroopa Liidu rahast toetati vaid uute lasteaiakohtade loomist, mitte aga olemasolevate kohtade tingimuste parandamist (või hoonete optimeerimist), oli Tartu linn sunnitud sulgema erivajadustega laste lasteaias, mis oli väga halvasti seisukorras.

1. Riigikontrolli küsitluse andmetel osutasid kohalikud omavalitsused 2016. aastal teenuseid 5371 hoones, millest 4816 hoonet peavad nad vähemalt osaliselt vajalikuks ka 5 aasta perspektiivis. Omavalitsuste **hoonete seisukord** oli järgmine: 2487 ehk 47% olid heas või väga heas ning 2828 ehk 53% olid rahuldavas, halvasti või väga halvasti seisukorras (56 seisukord oli määramata). Et jätkata teenuste pakkumist, peavad omavalitsused vajalikuks investeerida oma hoonete seisukorra parandamisse 838 miljonit eurot.

2. Hoonete korrashoiu eest vastutab ehitusseadustiku alusel nende omanik ning seega on kohalikel omavalitsustel kohustus leida raha ka hoonete seisukorra säilitamiseks või vajaduse korral parendamiseks.

3. Omavalitsuste suudavad Riigikontrolli analüüsi järgi enda eelarvest taristusse (sh teed ja rajatised) investeerida on umbes 57 miljonit eurot aastas.¹ 64% analüüsitud 213 omavalitsusest² ei ole võimelised jooksvalt oma kinnisvara arendamiseks investeerima. Ehkki riik hindab kohalike omavalitsuste finantsvõimekust teistel alustel ning laenukoormust arvestamata prognoosib aastatel 2017–2021 omavalitsuste aasta keskmiseks omafinantseerimisvõimeks 207 miljonit eurot, on ka teisi finantskohustusi arvestades omavalitsustel võimatu korrastada kogu oma kinnisvara ilma sihtotstarbelise finantseeringuta ehk väliste toetusteta.

4. Kuna taristu korrastamise toetusraha hulk on piiratud ning taotluste arv on läbivalt tunduvalt suurem kui toetatavate projektide arv, on riigi eesmärk suunata toetusi sinna, kus saavutatav mõju on suurim. Tagada ennekõike kõikides keskustes ja nende tagamaal elavatele inimestele piisavad ja ühtlase kvaliteediga omavalitsuste teenused on Eesti regionaalarengustrateegias eesmärgiks seatud nii ajavahemikul 2005–2015 kui ka 2014–2020.

5. Riigikontrolli analüüs näitab, et üldiselt on viimase 10 aasta jooksul toetatud nende kohalike omavalitsuste hoonete korrastamist, kus teenuse tarbijaid on rohkem ning seega toetuse eeldatav mõju suurem. Vähemalt osaliselt on tänu toetustele suurem osa omavalitsuste hooneid saanud ka heasse seisukorda. Samas seisavad omavalitsused praegu silmitsi mitmete probleemidega.

6. Valdav osa investeeringutoetusi omavalitsuste kinnisvara korrastamiseks on viimase 10 aasta jooksul eraldatud Euroopa Liidu struktuurifondidest ning seda rakendusperioodi vahemikus 2007–2013. Kui jätta välja üksikud erandid, siis **kohalike omavalitsuste hoonete rekonstrueerimist Euroopa Liidu toetustest praegusel rakendusperioodil ei rahastata.**

¹ Hinnates omavalitsuste võimekust korrastada enda taristut, võttis Riigikontroll arvesse omavalitsuste 2012.–2016. aasta keskmise põhitegevuse tulemi, lahutades sellest jooksva aasta laenude teenindamise kulud ning alates 2015. aastast toetusfondi lisatud teede hooldamiseks hinnanguliselt kasutatava investeeringu summa. Riigikontroll hindab seega omavalitsuste võimet investeerida oma eelarve vaba raha, s.t üht osa finantseerimisvõimekusest – seda, kui palju on omavalitsustel vaba raha teha investeeringuid pärast kõiki kulude (sh sihtotstarbeliste) ja laenude tagasimaksete tegemist.

² Siin ja edaspidi on analüüsitud 213 omavalitsuse andmeid 2016. aastal kehtinud halduspiirides, kui ei ole märgitud teisiti.

7. Nii on omavalitsused sunnitud lootma riigi väikestele toetustele, mille rakendamise kogemus viimase 10 aasta jooksul on näidanud, et **killustunud riigisiseseid toetused ei kata kaugeltki hoonete korrastamise tegelikku vajadust**. Seega langeb põhikoormus investeeringute tegemisel lähiaastatel kohalike omavalitsuste enda eelarvele, ja kui raha ei leita, siis jäävad nende hooned korrastamata. See omakorda võib kaasa tuua olukorra, kus suuremaid investeeringuid nõudvad objektid tuleb ilma lisatoetust saamata sulgeda ning nii jäävad teenused omavalitsustes ka vähem kättesaadavaks.

8. Kuna praegune toetuste valik ei kata oma väiksuse tõttu kohalike omavalitsuste vajadusi, ei soodusta praegune toetuste eraldamise süsteem omavalitsustele vajalike halvas seisukorras objektide korrastamist või uute hoonete ehitamist. Investeeringutoetusi mitmete teenuste osutamiseks vajalikele objektidele ei ole kas üldse saadaval, need ei ole ammendavad või on need suunatud kitsalt ühe teenuse parendamiseks. **Sõltuvuse tõttu investeeringutoetustest ei ole kohalikel omavalitsustel sisulist võimalust ise määrata investeeringute prioriteete.**

9. Kitsalt ühe teenuse arendamisele suunatud investeeringutoetuste määramise süsteem ei võimalda kohalikel omavalitsustel üldjuhul enda kinnisvara kasutust ka optimeerida. Elanike arvu kahanemise tõttu soovivad paljud omavalitsused koondada teenused ühte suuremasse ajakohastatud hoonesse, vähendades nii halduskulu. Selle käigus oleks võimalik lõpetada ka teenuse pakkumine halvas seisukorras hoones.

Toetusmeetmete rakendamisel võivad hoones pakutavad teised teenused saada hoopis takistuseks. Näiteks oli Juuru vald sunnitud otsima koolihoone rekonstrueerimiseks lisaks omavahendeid ja maksma põhikoolivõrgu korrastamise meetmest rahastatavast projektist kinni 35%, kuna samas majas asuva muusikakooliga seotud tegevusi ei toetatud.

Foto: Scanpix

10. Toetusmeetmete või -programmide puhul on omavalitsused keskendunud konkreetset pakutavate vahendite taotlemisele, ehkki vastav arendus ei pruugi olla esmavajalik. Kui omavalitsused saaksid ise oma investeeringuid planeerida toetuse andjaga kokkulepitud selgete kriteeriumide põhjal, eraldataks raha kohalikku ja regionaalset eripära paremini arvestades. Enamik Riigikontrolli intervjuueeritud väiksemaid omavalitsusi kinnitas ka seda, et toetusmeetmete väljatöötamisel nende seisukohti ei ole küsitud, ning suuremad omavalitsused tõid välja, et nende ettepanekuid ei ole arvesse võetud.

11. Omavalitsused on korduvalt väljendanud teravat vajadust halvas seisukorras hoonete lammutamise toetuste järele. Sellele on ka

Riigikontroll oma varasemates kinnisvara haldamist ja järelevalvet puudutavates auditites tähelepanu juhtinud.

12. Sihtasutuse Kredex kaudu on võimalik omavalitsustel taotleda toetust elamute lammutamiseks, kuid üldjuhul ei toetata selliste hoonete lammutamist, mida on varem kasutatud omavalitsuse ülesannete täitmiseks. Erandiks on põhikoolivõrgu korrastamise meede, milles toetatakse ehitatava õppehoone kasutuselevõtuga vabaneva endise õppehoone või selle osade lammutamist.

13. Intervjuust Rahandusministeeriumiga selgus, et kuna kohalike omavalitsuste kõiki hooneid ei ole kantud ehitisregistrisse ega kinnistusraamatusse ning avalikes registrites puudub adekvaatne info ka nende objektide kasutusotstarbe ja seisukorra kohta, puudub riigil terviklik ülevaade omavalitsuste sotsiaalsest taristust. Seega ei ole riigil olnud võimalik meetmete kujundamisel tervikpilti arvestada, ehkki vajadus selle järele on tegelikult olemas.

14. Eesmärgiga jaotada toetused sotsiaalse taristu korrastamiseks ühtlaselt üle Eesti on viimase 10 aasta jooksul suuremate meetmete raha jaotatud maakondade vahel. Omavalitsuse toetuse saamise tõenäosus on seda suurem, mida rohkem on maakonnas elanikke. Igas maakonnas hinnatakse ainult konkreetse maakonna projekte, lähtudes piirkonna arenguvajadustest ja objektide seisundist, kuid piirideüleselt teenuseid pakkuvate omavalitsuste hoonete seisukorra või lausa teenuse puudumisest tuleneva arenguvajadusega ei ole arvestatud.

15. Riigikontrolli arvates ei peaks toetuste suuruse määramisel ennekõike aluseks võtma mitte maakonna rahvaarvu, vaid lähtuda tuleb kogu Eesti vajadusest, mida on hinnatud maakonna piire arvesse võtmata objektiivsete kriteeriumite alusel (sh ka edasine ressursisääst, teenuse pakkumise alternatiivsed võimalused).

16. Järgnevates alapeatükkides on esitatud Riigikontrolli analüüs viimase 10 aasta jooksul omavalitsuste kinnisvara korrastamiseks ja ehitamiseks antud toetustest, selle kinnisvara seisukorrast ning praegusest investeerimisvajadusest.

Kui palju ja milleks on kohalike omavalitsuste hoonete korrastamiseks toetusi eraldatud?

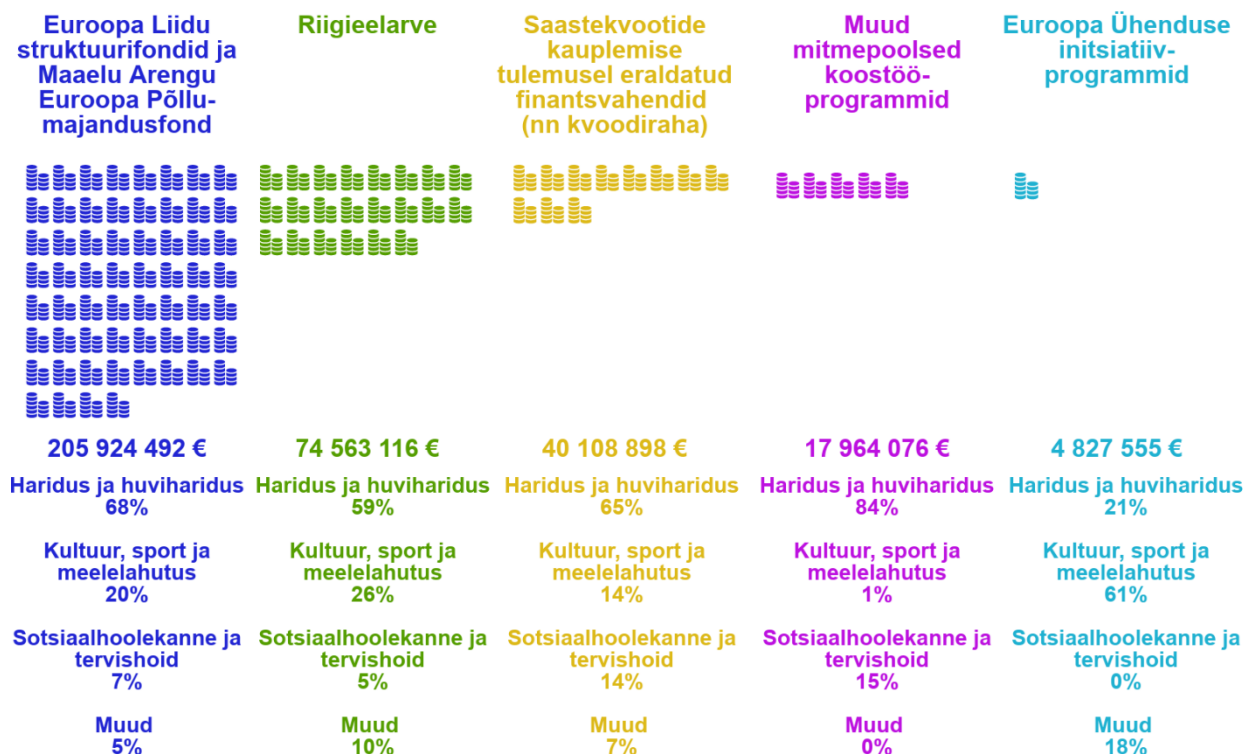
Toetused omavalitsuste hoonetesse allikate kaupa ja toetuse suuruse järgi

17. Riigikontroll analüüsis aastatel 2007–2016 omavalitsuste hoonete korrastamiseks jagatud toetuste andmeid (vt joonis 1). Kokku toetati 1526 hoone korrastamist 2527 erineva projekti kaudu summas 345 033 920 eurot. Paljudel juhtudel (224 korral) saadi toetust korraga nii riigisisestest kui ka Euroopa Liidu toetusmeetmetest või muudest välisallikatest. Toetuste eraldamine erinevatest allikatest viitab asjaolule, et üldjuhul ühe hoone korrastamiseks ühest toetusest ei ole piisanud.

18. Kõige enam ehk 60% kõigist toetustest on omavalitsused saanud ajavahemikul 2007–2016 Euroopa Liidu struktuurifondidest (finantsperioodil 2007–2013 kokku 13 toetusmeedet) oma hoonete korrastamiseks ja ehitamiseks. Nendest fondidest omakorda eraldati suuremaid toetusi meetmete „Kohalike avalike teenuste arendamine“

(moodustas üksinda 38% kogu toetusrahast) ja „Linnaliste piirkondade arendamine“ (moodustas üksinda 5% kogu toetusrahast) rakendamisel.

Joonis 1. Kohalike omavalitsuste hoonete korrastamiseks ja ehitamiseks antud toetused

Allikas: Riigikontroll kohalike omavalitsuste ja Rahandusministeeriumi andmete põhjal

19. Euroopa Liidu (EL) toetustest on rahastatud ka mahukamaid projekte. Võrreldes ELi struktuurifondide toetusi riigisiseste toetustega, selgub, et kuigi ELi toetuste summa on kokku 3 korda suurem kui riigisiseste toetuste summa, on ELi toetustest rahastatud objekte tegelikult 7 korda vähem ning ühe korraga eraldatud toetuse summa keskmiselt 20 korda suurem (vt tabel 1). Mitmete struktuurifondide meetmete puhul on projektidele täiendavalt seatud tingimuseks toetussumma miinimum, et välistada väiksemad projektid.

Tabel 1. Toetused eri allikatest

Toetuse allikas	Toetuste arv	Keskmine toetussumma, eurodes
Riigieelarve	2085	35 762
Euroopa Liidu struktuurifondid ja Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond	293	702 814
CO ₂ -kvoodiraha	261	153 674
Muud mitmepoolsed koostööprogrammid (vt p 23)	21	855 432
Euroopa Ühenduse initsiatiivprogrammid	100	48 276

Allikas: Riigikontroll Rahandusministeeriumi andmete põhjal

20. Kõige suuremal hulgal on kohalikud omavalitsused saanud erinevaid toetusi enda sotsiaalse taristu korrastamiseks ja ehitamiseks riigieelarvest. Suurim summa omavalitsuste sotsiaalse taristu arendamiseks on antud hasartmängumaksust. Regionaalseteks investeeringutoetusteks on sellest 10 aasta jooksul kokku eraldatud 21,7 miljonit eurot. Samuti on eraldatud sihtotstarbelisi toetusi riigieelarvest Haridus- ja Teadusministeeriumi (21 miljonit eurot) ning Kultuuriministeeriumi kaudu (18,1 miljonit).

Teadmiseks, et

mitu korda samale objektile rahastuse taotlemine ja saamine on olnud tavapärane praktika riigisisestest regionaalsete investeeringutoetuste programmist. Näiteks on Avinurme vald taotlenud programmist toetust oma lasteaia ja selle õueala korrastamiseks viiel korral ning hoolimata kolmest toetusest 2009., 2010. ja 2012. aastal on selle seisukord endiselt halb ning hoone vajaks veel investeeringuid 750 000 euro ulatuses.

CO₂-kvoodiraha – Kyoto protokolli alusel CO₂-saastekvootidega kauplemise tulemusel Eestisse jõudnud raha Jaapani ettevõtelt.

21. Riigieelarvest eraldatud toetussummad on olnud keskmisest tunduvalt väiksemad. Näiteks on regionaalsete investeeringutoetuste programmist kohalikul omavalitsusel olnud võimalik kahel korral aastas taotleda ühe objekti jaoks toetust kuni 32 000 eurot. Alates 2016. aastast eraldatakse toetusi ühel korral aastas ning toetus ühe objekti kohta on kuni 80 000 eurot. Samas ei ole suurenenud programmi kaudu jagatav toetusraha, mistõttu muudatusega kasvas programmist toetuse taotlemise konkurents.

22. Aastatel 2011–2012 suunas riik avaliku sektori hoonete energiatarbimise efektiivsuse parandamiseks kohalike omavalitsuste sotsiaalsesse taristusse 40,1 miljonit eurot **CO₂-kvoodiraha**. Selle jaotamiseks ei kuulutanud Rahandusministeerium välja tavapärast taotlusvooru, vaid kogus omavalitsustelt andmeid hoonete kohta, milles planeeritud ehitustööd tooksid kaasa energiasäästu, ning koostas ka objektide pingerea, lähtudes ennekõike saavutatavast energiasäästust.

23. Kohalike omavalitsuste kinnisvara on korrastatud ka raha eest, mille on eraldanud Euroopa Liitu mittekuuluvad Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni riigid Norra, Island, Liechtenstein ja Šveits. Kõige rohkem – summas 9 miljonit eurot – on selliseid toetusi eraldatud kultuuripärandi kaitse eesmärgil mõisakoolide rekonstrueerimiseks.

24. Kohalikele omavalitsustele on 10 aasta jooksul eraldatud toetusi üldjuhul taotlusvoorude kaudu, kus riigi määratud tähtjaks on omavalitsused pidanud esitama taotluse koos vastava toetusprogrammi või -meetme nõutud dokumentatsiooniga. Need taotlused on konkureerinud meetme kriteeriumite alusel, milleks on enamasti projekti ettevalmistuse tase, kavandatud tegevuste mõju ning kasusaajate arv.

Teadmiseks, et

Pühalepa vald on Palade Põhikooli rekonstrueerimiseks viimase 10 aasta jooksul esitanud riigisisestest programmist raha saamiseks 12 taotlust ning neist on rahuldatud 5 taotlust kogusummas 131 842 eurot. Tänu toetustele on objekt viidud heasse seisukorda.

Pala vallavalitsus on esitanud ajavahemikul 2007–2009 projekti sotsiaalkorterite ehitamiseks ilma positiivse tulemuseta 7 korda ning alles 2009. aasta sügisel kaheksandal korral taotledes sai vald toetust 31 000 eurot.

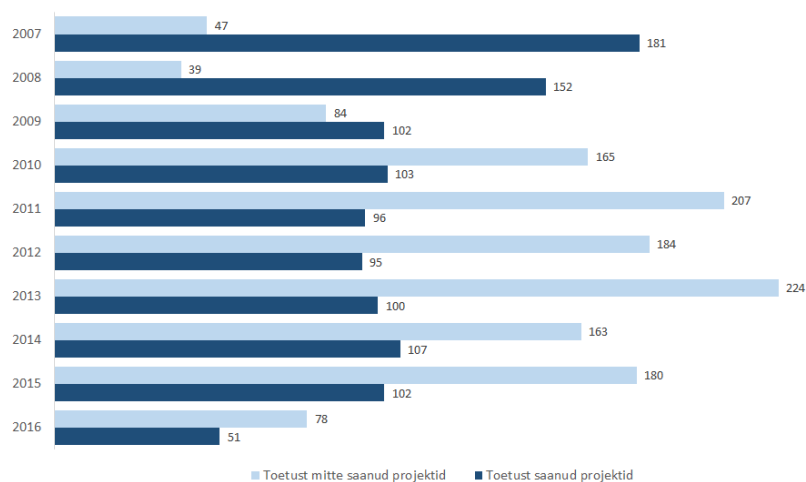
25. Toetuste taotluse ettevalmistamine mis tahes toetusprogrammist või -meetmest on nõudnud kohalikele omavalitsustelt märkimisväärset aja- ja rahakulu, kuna sotsiaalse taristu arendamisel on sageli toetuse andja nõue lisada taotlusele ehitusprojekt ning selle alusel väljastatud ehitusluba, finantsanalüüs ja hanke dokumentatsioon. Väiksemate projektide ettevalmistuseks, mille projektidokumentatsioon ei eelda hankemenetluse korraldamist, võib kohalike omavalitsuste hinnangul kuluda nädalaid ning suuremate projektide ettevalmistamiseks peab arvestama üle ühe kuu.

26. Et vähendada taotluste ettevalmistamise kulu, on rahastaja üksikute suuremahuliste toetusprogrammide juures rakendanud nn eeltaotluste süsteemi. See seisneb vähendatud mahus ideekirjelduse põhjal prioriteetide nimekirja koostamises, kus kogumahus taotlus koos suuremat ressursi nõudvate lisadokumentidega esitatakse ainult nende ideede rahastamiseks, mis on prioriteetide nimekirja pääsenud. Sellist praktikat rakendati näiteks kohalike avalike teenuste arendamise meetmest toetuste eraldamisel. Teisalt ei ole näiteks seda praktikat kasutatud samuti suuremahulisi investeeringuid võimaldava piirkondade konkurentsivõime tugevdamise meetme rakendamisel.

27. Omavalitsuste ja nende liitude hinnangul ei ole riigisiseste väiksemate toetuste taotlemiseks panustatav ressurss mõistlik. Toetuse taotlemise ettevalmistamiseks kulutatav aeg ja raha on proportsionaalselt tunduvalt suurem kui suuremaid toetusi võimaldavate Euroopa Liidu toetusprogrammide puhul. Mõned omavalitsused on seetõttu nendest programmidest raha taotlemisest loobunud.

28. Samas on 183 omavalitsust alternatiivsete võimaluste ning omavahendite puudumisel siiski esitanud taotlusi kas või väikeses mahus riigisisese rahastuse saamiseks. Kuna riigisiseste programmide toetussummad on väikesed, ei rahulda need omavalitsuste nõudlust ning üle poolte omavalitsustest jäävad toetusest ilma (vt näiteks joonis 2).

Joonis 2. Hasartmängumaksust rahastatud investeeringuprojektide arv 2007–2016

Allikas: Riigikontroll Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse andmete põhjal

Toetuste jagunemine erinevate omavalitsuste ja perspektiivsete teenusekeskuste kaupa Teadmiseks, et

meetme „Kohalike avalike teenuste arendamine“ kogu toetussumma jaotati maakondade vahel, arvestades abikõlbliku sihtpiirkonna elanike arvu vastavas maakonnas. Maakonna kogusumma arvestamisel Saue, Saku, Jõelähtme, Harku, Kiili, Rae ja Jõhvi valla puhul võetakse aluseks 50% nende elanike koguarvust.

Hasartmängumaksust regionaalsete investeeringutoetuste andmise programmi toetussummad jagatakse maakondade vahel järgmiselt:

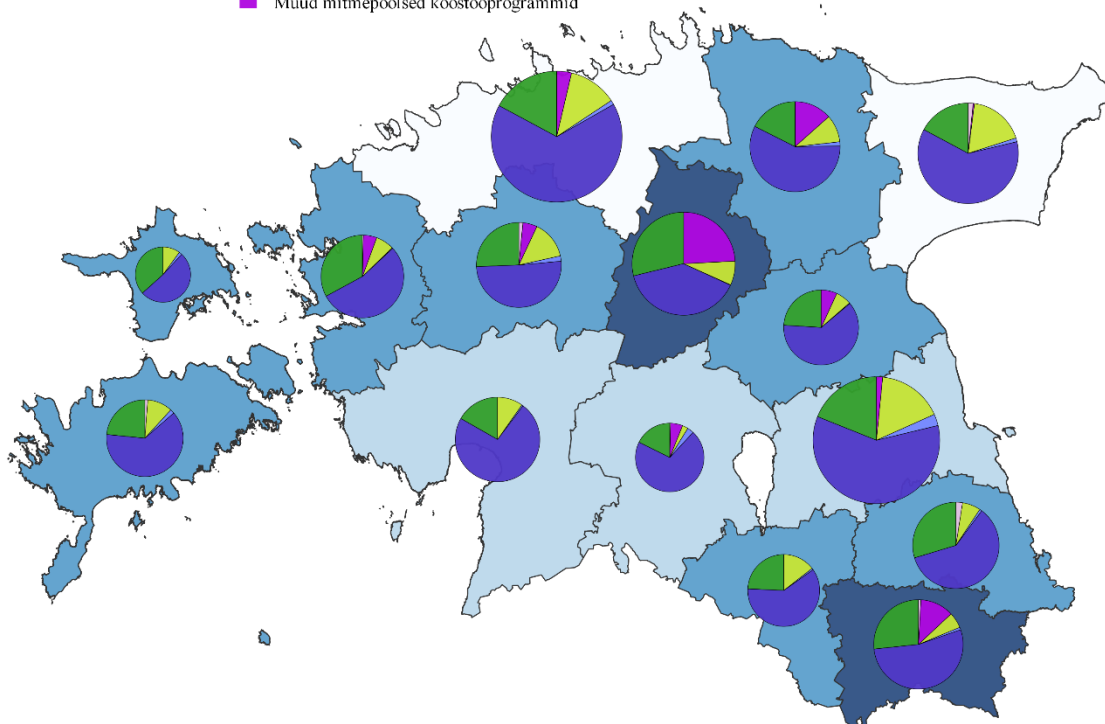
- 50% võrdsest 15 maakonnale;
- 50% elanike arvu alusel 15 maakonnale, kusjuures Harju maakonna elanike osa määramisel ei arvestata Tallinna elanike arvu.

29. Suuremahuliste programmide toetusi (sh suurim Euroopa Liidu toetusmeede ehk kohalike avalike teenuste arendamine ja suurim riigisisene toetusprogramm ehk regionaalsete investeeringutoetuste programm) on omavalitsustele viimase 10 aasta jooksul eraldatud maakondlikul põhimõttel. See tähendab, et kogu toetusprogrammi või -meetme summa on jaotatud Eesti maakondade vahel üldjoontes proportsionaalselt sealse piirkonna elanike arvuga ning sellest lähtudes on neid toetusi rohkem läinud Ida-Virumaa ja Harju maakonda, kus elanike arv on suurem. Samas on kõiki programme koos vaadates ühe elaniku kohta kõige rohkem toetusi eraldatud Võrumaale ja Järvamaale (vt joonis 3).

Joonis 3. Kohalike omavalitsuste hoonete korrastamiseks või ehitamiseks antud toetuste jagunemine maakondades***Toetused ühe elaniku kohta Toetuse allikad**

103–260 €
261–419 €
420–577 €
578–736 €

Riigieelarve
Euroopa Liidu struktuurifondid ja Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond (EAFRD)
Euroopa Ühenduse initsiatiivprogrammid
Saastekvootide kauplemise tulemusel eraldatud finantsvahendid (nn kvoodiraha)
Muud mitmepoolsed koostööprogrammid

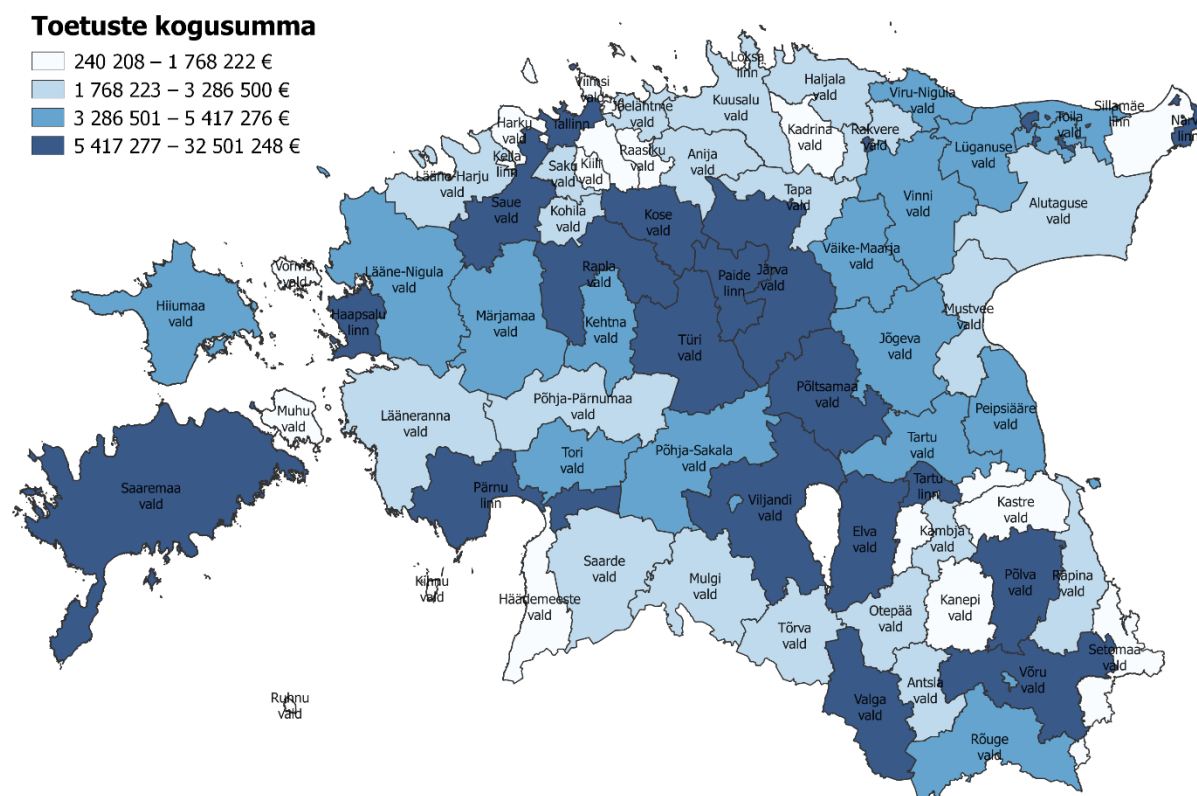

* Maakonna kohta esitatud ringdiagrammi suurus sõltub maakonda laekunud toetuste kogumahust.

Allikas: Riigikontroll Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

30. Vaadeldud perioodil on suurem osa toetusi eraldatud linnade ning maakonnakeskuste hoonete ehitamiseks ja korrastamiseks. Umbes veerand kõikidest toetustest on jõudnud 5 linna: Tartu (32,2 miljonit eurot), Tallinna (27,4 miljonit), Narva (9,1 miljonit), Rakvere (7,9 miljonit) ja Kohtla-Järve (6,2 miljonit) linna. Alates 01.01.2018 kehtima hakkavates halduspiirides toetuste jaotust võib näha jooniselt 4.

Joonis 4. Toetused omavalitsuste kinnisvara ehitamiseks ja korrastamiseks (siin ja edaspidi on Eesti kaardil näidatud maakondade ja kohalike omavalitsuste piirid, arvestades haldusjaotust 01.01.2018. a seisuga)

Allikas: Riigikontroll Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

31. Ehkki toetusi on rohkem eraldatud suuremate kohalike omavalitsuste hoonete korrastamiseks, ei ole neile eraldatud toetuse kogumaht proportsionaalne omavalitsuse elanike arvuga. Toetuse saamine sõltub paljuski omavalitsuse aktiivsusest, projektide koostamise võimekusest ning toetusmeetmetega sobivate objektide olemasolust.

Teadmiseks, et

ühe elaniku kohta on toetusi eraldatud kõige enam Väätsa valda, kuhu jõudis 2338 eurot elaniku kohta. Kõige vähem on toetusi eraldatud aga Viimsi valda (13 eurot elaniku kohta).

32. Keskmiselt on ühe Eesti inimese kohta eraldatud toetusi omavalitsuste hoonete korrastamiseks ja ehitamiseks 263 eurot. Kõige rohkem on elaniku kohta toetusi antud aktiivsemalt toetusi taotlenud väikestele omavalitsustele: Väätsa, Kõpu ja Mooste vallale. Elaniku kohta on kõige vähem toetusi saanud Tallinna linn koos seda ümbritsevate omavalitsustega, kus keskmine toetus on olnud 75 eurot.

33. Suuremas kogusummas toetusi saanud omavalitsustena paistavad silma keskmine (114 omavalitsust) ja keskmiselt väiksema (62 omavalitsust) põhituluga kohalikud omavalitsused. Nende omavalitsuste toetuse maht moodustab 80% kogu toetuse mahust. Sellised omavalitsused sõltuvad välistoetustest ka suuremal määral.

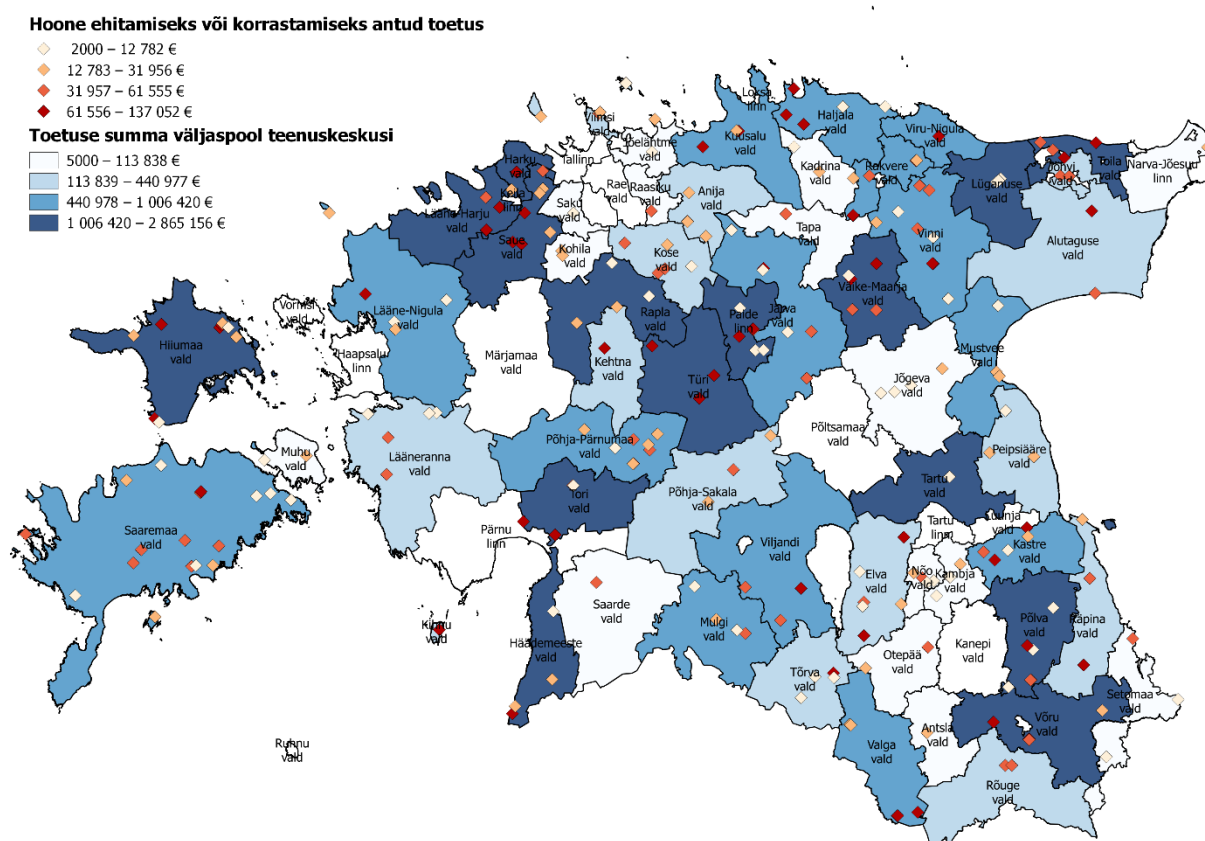
34. Riigikontrolli 2017. aastal koostatud ülevaatest omavalitsuste rahastamise kohta selgus, et väiksema ja keskmise tulubaasiga omavalitsused ei suuda oma raha eest investeerida sotsiaalse taristu korrastamisse samaväärselt rikkamate omavalitsustega. Suurema tulubaasiga omavalitsustes oli omavahenditest tehtud investeeringute osakaal aastatel 2008–2015 keskmiselt kolm korda suurem kui ülejäänud omavalitsustes.

35. Kokku alla 100 000 euro toetust on 10 aasta jooksul hoonete korrastamiseks saanud 5 omavalitsust: Öru, Sonda, Nõva, Salme ja Laimjala vald. Üldse ei ole hoonete korrastamiseks toetust saanud Eesti ühed väiksemad omavalitsused Piirissaare, Torgu ja Alajõe vald, kes ei ole teadaolevat ka selleks taotlusi esitanud.

36. Enim toetusi saanud omavalitsustena võib eraldi välja tuua saarelised omavalitsused – Ruhnu, Kihnu ja Vormsi valla –, mille arengut on riik regionaalprogrammide toetanud ning mille sotsiaalne taristu on seeläbi hoolimata suhteliselt väikesest elanike arvust ka enam korrastatud.

37. Viimase 10 aasta jooksul on riik suunanud toetusi valdavalt sinna, kus inimesed on harjunud teenuseid tarbima, ehk teenusekeskustesse. 89,3% toetustest ehk 308 miljonit eurot on antud maakonna-planeeringutes perspektiivseks hinnatud teenusekeskustes³ asuva 1285 hoone korrastamiseks ja ehitamiseks ning 10,7% toetustest on läinud väljapoole teenusekeskusi 239 hoone ehitamiseks või korrastamiseks (vt joonis 5).

Joonis 5. Toetused väljaspool maakonnaplaneeringutes olevaid teenusekeskusi

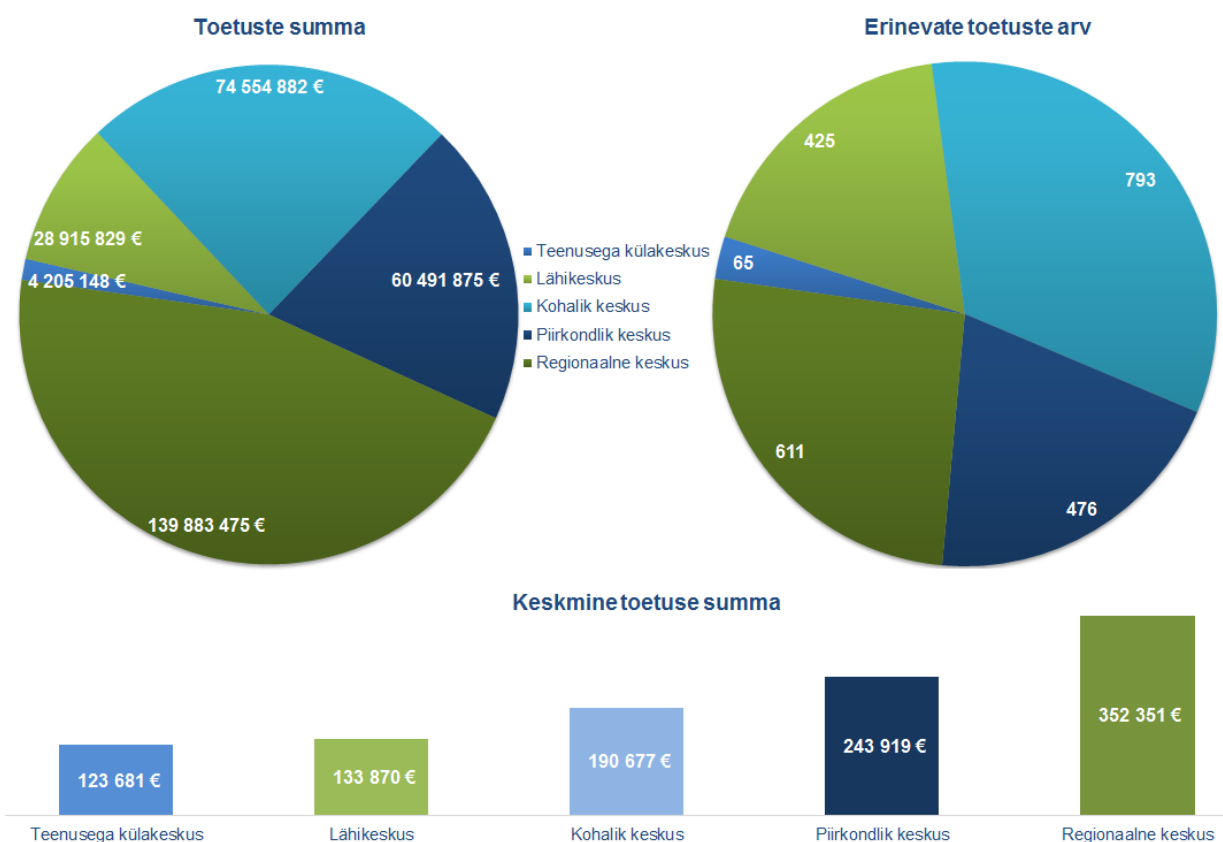
Allikas: Riigikontrolli maakonnaplaneeringute, Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

³ Algselt Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskuse (RAKE) 2015. aasta uuringus „Uuring era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes“ välja töötatud teenusevõrgustiku mudeli ning maakonnaplaneeringutes kokkulepitud teenusekeskuste võrgustiku ja seal pakutavate teenuste kohta vaata lähemalt lisast B.

Teadmiseks, et

maakonnaplaneeringutes lepitakse lähtuvalt 2015. aastal Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskuse uuringu ettepanekust kokku omavalitsuste teenuste osutamise võrgustik, kus suuremates keskustes peavad olema kättesaadavad enam ressursi nõudvad teenused (vt lisa B). Teenused jagunevad nelja tasandi keskustesse: lähi-, kohalik, piirkondlik ja regionaalne keskus. Kahes maakonnaplaneeringus on sees ka tase „teenusega külakeskus“, mida mujal pole.

Joonis 6. Toetused teenusekeskustes olevate hoonete korrastamiseks

Allikas: Riigikontrolli Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

39. Regionaalsete keskuste hoonetele eraldatud toetuste kogumaht on suurem ning keskmiselt on ka ühe objekti kohta antud toetuse üldsumma kõige suurem. Samas on regionaalsetes keskustes tunduvalt rohkem hooned kui mujal ning toetust on saanud vaid 22% seal asuvatest objektidest.

Toetuste jagunemine omavalitsuste täidetavate ülesannete ja pakutavate teenuste kaupa

40. Viimase 10 aasta jooksul omavalitsustele eraldatud investeerimistoetused võib laias plaanis jagada kaheks: toetused, millega on rahastatud kitsast spetsiifilist funktsiooni täitvaid hooned, ning toetused, millega on rahastatud laiapõhjaliselt erinevaid funktsioone täitvaid hooned. Toetuste maht on olnud suurim laiapõhjalistel meetmetel (kohalike avalike teenuste arendamise toetus, regionaalsed investeeringutoetused, linnaliste piirkondade arendamise toetus,

saastekvootide raha) ning see on võimaldanud omavalitsustel korrastada erisuguseid hooneid. Ministeeriumide eraldatud sihtotstarbelisi eraldisi on antud omavalitsuste avalike teenuste arendamiseks vastava ministeeriumi haldusalas.

Kohaliku omavalitsuse kohustuslik ülesanne on seadusjärgne ülesanne, mille täitmiseks mõeldud hooned on siinses ülevaates liigitatud järgmiselt:

- kohaliku omavalitsuse administratiivhoone;
- kooli õppehoone ja kooli spordihoone;
- koolieelne lasteasutus (lasteaed, päevakodu);
- raamatukoguhoone;
- noortekeskus;
- sotsiaalelamu;
- üldhooldekodu.

41. Omavalitsustele pandud ülesanded on vaadeldud perioodil jagunenud laias laastus kaheks: **kohustuslikud ülesanded**, mille täitmine tuleneb seadusest, ja vabatahtlikud ülesanded, mida täidetakse elanike vajadusi ja omavalitsuste võimalusi arvestades.⁴

42. Riigikontroll analüüsis, kas toetused on läinud eelkõige nendesse hoonetesse, mida kasutatakse peamiselt kohustuslike ülesannete täitmiseks, või on eelistatud vabatahtlike ülesannete täitmiseks kasutatavaid hooneid. Kuigi omavalitsuste ülesandeid ei ole detailselt piiritletud, on ülevaates käsitletud kohustuslikena selliseid omavalitsuse ülesandeid, mida vald või linn peab pakkuma kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest või mõnest eriseadusest tulenevalt, ning vabatahtlikuna selliseid ülesandeid, mida ta võib pakkuda, aga vajaduse korral võib nende pakkumise ka lõpetada.

43. Omavalitsused täidavad neile seadusega antud kohustuslikke ülesandeid 1903 hoones ning vabatahtlikke ülesandeid 3781 hoones. Nii kohustuslikke kui ka vabatahtlikke ülesandeid osutatakse koos 313 hoones.

44. Riigikontrolli analüüsist selgub, et omavalitsused on pigem kasutanud toetusi, et investeerida seadusest tulenevate kohustuslike ülesannete täitmiseks kasutatavatesse hoonetesse. Omavalitsused on saanud toetust 975 ehk veidi üle poolte kohustuslike ülesannete täitmiseks vajaliku hoonete korrastamiseks summas 238,3 miljonit eurot (70% kogu summast) ja 601 ehk vaid 16% vabatahtlike ülesannete täitmiseks vajaliku hoone korrastamiseks summas 106,8 miljonit eurot (30% kogu summast). Sealjuures on 52 toetust saanud hoonet sellised, kus omavalitsus täidab nii kohustuslikke kui ka vabatahtlikke ülesandeid.

45. Samuti on ühe hoone kohta eraldatud keskmine toetussumma kohustuslike ülesannete täitmiseks olnud tunduvalt suurem (243 875 eurot) kui vabatahtlike ülesannete täitmiseks kasutatavale hoonele eraldatud summa (177 355 eurot).

46. Intervjuudel selgitasid kohalikud omavalitsused, et nad on pühendunud ennekõike haridustaristu arendamisele, kuna näevad seda omavalitsusliku põhiülesandena. Meelelahutuseks ja seltsitegevuseks vajalikku taristut edendatakse pigem teises järjekorras. Näiteks eeldatakse Tartu linnas ja Saue vallas selleks initsiatiivi kohalikust kogukonnast ning suurte kultuuriasutuste rajamist ja ülalpidamist ei peeta mõistlikuks.

47. Kogu kohalike omavalitsuste kinnisvara toetuse mahust ehk umbes 345 miljonist eurost on kõige rohkem toetusi eraldatud omavalitsuste koolide õppehoonete ehitamiseks või korrastamiseks (109,4 miljonit eurot ehk 32% kogu toetuse summast 347 objektile). Järgnevad lasteaiahooned (78 miljonit ehk 22% kogu toetuse summast 410 hoonele) ja rahvamajad

⁴ Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse 01.01.2018 jõustuv redaktsioon muudab omavalitsusüksuse kohustuslikuks ülesandeks ka kohalikul tasandil kultuuritegevuse ja huvitegevuse korralduse.

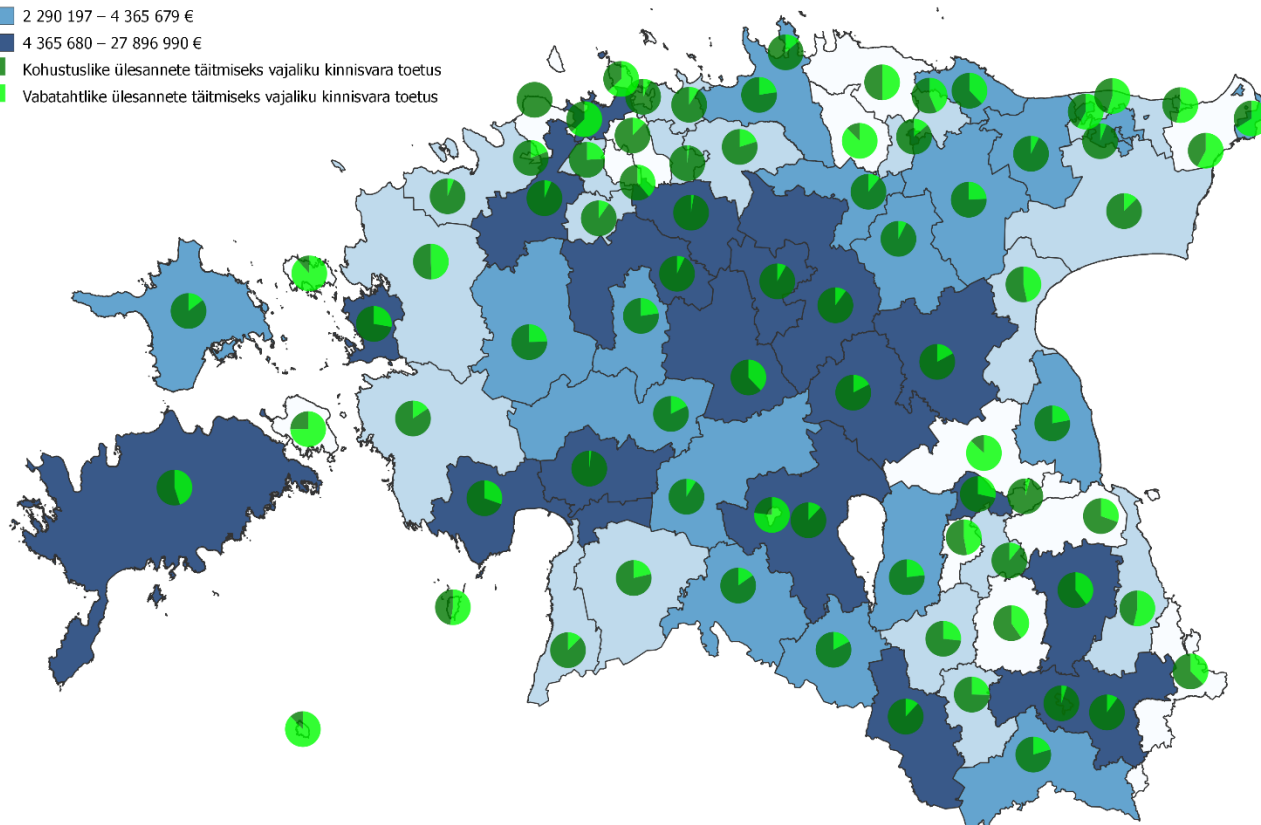
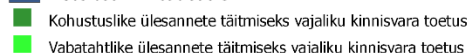
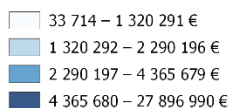
(24,6 miljonit ehk 7% kogu toetuse summast 202 hoonele). Muude ülesannete täitmiseks vajalikke hooneid on eraldivõetuna toetatud alla 5% toetuste kogusummast.

48. Keskmise toetuste kogusumma on olnud suurem teatri-, kino-, kontserdi- ja muude meelelahutushoonete puhul (ühele hoonele eraldatud kokku keskmiselt 370 721 eurot), koolide hoonetele on keskmiselt antud 312 459 eurot ning lasteaiahoonetele 190 000 eurot. Kõige vähem on eraldatud kultus- ja tavandihoonete, näiteks kirikute (15 126 eurot) korrastamiseks või ehitamiseks, samuti kohalike omavalitsuste administratiivhoonete tarvis (66 199 eurot).

49. Ainult kohustuslike ülesannete täitmiseks vajalike hoonete korrastamiseks või ehitamiseks on vaadeldud perioodil toetust saanud 18 omavalitsust. Kõige rohkem on saanud toetusi vabatahtlike ülesannete täitmiseks Mäetaguse vald (100%), Kohtla vald (97%), Kihelkonna vald (95%), Tartu vald (94%) ja Vaivara vald (94%). Toetuste jaotus kohustuslike ja vabatahtlike teenuste osutamiseks vajalikele hoonetele alates 01.01.2018 kehtima hakkavates halduspiirides on näha joonisel 7.

Joonis 7. Toetuste jagunemine kohustuslike ja vabatahtlike ülesannete täitmiseks mõeldud taristule

Kohustuslike ülesannete täitmiseks vajaliku kinnisvara toetussumma kokku

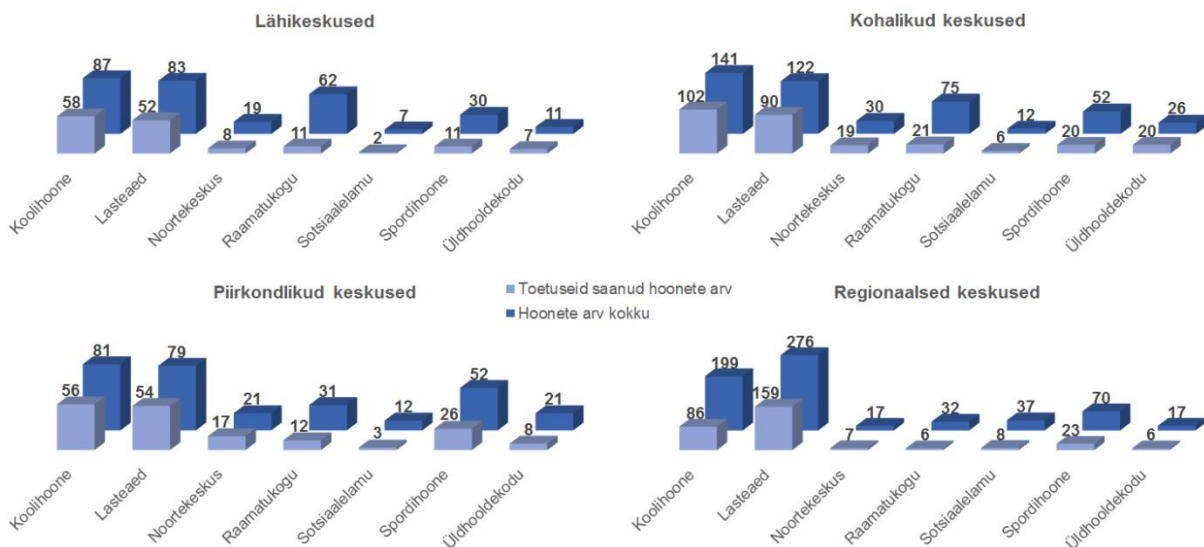
Allikas: Riigikontrolli Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

50. Maakonnaplaneeringutes perspektiivsena määratud teenusekeskustes on toetusi kohustuslike ülesannete täitmiseks eraldatud 211,8 miljonit eurot kokku 845 hoone korrastamiseks või ehitamiseks (neis hoonetes pakutakse 894 kohustuslikku teenust). Olenemata sellest, kas tegemist on

teenusekeskusega või mitte, on kohustuslike ülesannete täitmiseks eraldatud toetuste osakaal 70%.

51. Teenusekeskustes on üle 60% koolide, lasteaedade, noortekeskuste ning kultuuri- ja seltsitegevuse hoonetest saanud toetust (vt joonis 8). Hooldekodude hoonetest on keskmiselt toetust saanud umbes pooled, aga kohalikes keskustes on toetatud 76% hooldekodude korrastamist või ehitamist. Samas on kohustuslike teenuste osutamiseks vajalikest omavalitsuste administratiivhoonetest toetatud vaid 6% ning raamatukogude hoonetest vaid 26% korrastamist.

Joonis 8. Toetused kohalike avalike teenuste arendamiseks teenusekeskustes

Allikas: Riigikontrolli Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

Teadmiseks, et

väljaspool maakonnaplaneeringutes kokkulepitud teenusekeskusi on suuremad toetused eraldatud Euroopa Liidu fondidest pigem turismiobjektidele, sh suurimad toetused Jäaaja keskusele Tartu vallas (2 628 000 eurot) ja Kukuruse mõisa muuseumihoonele (1 314 350 eurot) Kohtla vallas.

52. Omavalitsused peavad siiski enamasti kogukondlikel kaalutlustel ka edaspidi vajalikuks täiendavalt korrastada neid hooneid, mis jäävad teenusekeskustest väljaspoole. 2016. aastal koostatud kinnisvara ülevaates tõid kohalikud omavalitsused välja 362 sellist investeeringut vajavat hoonet ning kogu investeerimise summa oli 69,9 miljonit eurot.

53. Kuigi valdav osa toetustest teenusekeskustest välja jäävatesse piirkondadesse on eraldatud omavalitsuste kohustuslike ülesannete täitmiseks, on mitmete toetust saanud objektide jätkusuutlikkus vähemalt algses projektis kirjeldatud mahus küsitav.

54. Näiteks eraldati 2010. aastal Häädemeeste vallale kohalike avalike teenuste arendamise meetmest toetust 1 151 596 eurot Metsapöle Põhikooli võimla rajamiseks, kuigi Pärnu Maavalitsus soovitas oma 01.03.2010. aasta hinnangus Siseministeeriumil toetussummat poole võrra vähendada. Tegemist oli projektiga, mida rahastati meetme reservsummast, ning seetõttu ei olnud maavalitsus hinnanud investeeringuobjekti säästlikkust ega kompaktsust piisavalt. Viimase 5 aasta jooksul on kooli õpilaste arv kahanenud 30% võrra ehk 42 õpilaseni.

Pärnu maavalitsus juhtis Siseministeeriumi tähelepanu asjaolule, et Metsapoolse Põhikooli võimla ehitus läheb ebamõistlikult kalliks võrreldes teiste samalaadsete projektidega, kuid ministeerium otsustas seda siiski täismahus rahastada.

Foto: Scanpix

Teadmiseks, et

Riigikontroll soovitas 2013. aasta auditis „Haridusinvesteeringute juhtimine“ riigil teha järgmist:

- arvestades rahvastiku koosseisu ja paiknemise prognoose ning soovitavaid muutusi õppekorralduses, koostada, kooskõlastada ning avalikustada enne ELi 2014–2020 rahastamisperioodi investeeringuotsuste tegemist riigi vajadustele vastavad koolivõrgu kavad, millele investeeringutoetuse taotluste analüüsimisel ning investeeringuotsuste langetamisel üheselt toetutakse;
- eelistada haridusasutuste taristusse investeerimisel projekte, millega seatakse korda haridusasutuste hoonekompleksid tervikuna. Raha jaotamine haridusasutustele oleks otstarbekam korraldada objekti (haridusasutuse) põhjal, mitte killustatult väikeste projektide kaupa, et vältida projektidega kaasnevat bürokraatiat;
- koostada valdkondlike arengukavade koosseisus investeeringute strateegia, milles on täpsustatud, milliseid investeeringuid, millistest allikatest ja millal tehakse.

55. Toetusi on eraldatud ajavahemikul 2007–2016 ka selliste hoonete korrastamiseks ja ehitamiseks, milles pakutavad teenused on kättesaadavad ka lähimas suuremas keskus. Riigikontrolli analüüs näitab, et viimase 10 aasta jooksul on toetatud ka 6 tervishoiuteenuse pakumiseks vajaliku hoone korrastamist planeeritavas I tasandi keskus, 4 põhikooli (kohaliku taseme teenus) korrastamist teenusega külakeskuses, 46 põhikooli korrastamist I tasandi keskus ning 32 gümnaasiumiastme kooli (regionaalse taseme teenus) korrastamist II tasandi keskus (s.t toetatud on 79% hoonetest), 1 siseujula korrastamist I tasandi keskus ja teenusega külakeskuses ja 1 spordihalli korrastamist teenusega külakeskuses ning 4 spordihalli korrastamist I tasandi keskus (vt joonis 16 ja 17).

56. Ehkki Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE töötas teenusekeskuste loogika välja alles 2015. aastal (vt lisa B) ning viimase 10 aasta jooksul mingist samalaadsest regionaalsest hierarhiast ei ole enamasti lähtunud (välja arvatud linnaliste piirkondade meede), **tuleks järgnevat toetusmeetmeid planeerides kaaluda eelnimetatud teenuste osutamiseks korrastatud hoonete perspektiivsust ning ka vajadust kunagi toetuste abil korrastatud hoonete funktsioone muuta.** Kuna samades piirkondades on üldjuhul teenusevõrgustikku vaja optimeerida, võiks need objektid olla multifunktsionaalsed.

57. Suur hulk suuremahulisi toetusi saanud gümnaasiumeid (näiteks üle 1 miljoni euro toetust saanud Vinni-Pajusti gümnaasium aastal 2010, Palamuse gümnaasium aastal 2009, Leisi keskkool aastal 2009 ja Koeru keskkool aastal 2008) asuvad väljaspool piirkondlikke ehk III tasandi teenusekeskusi. RAKE uuringu teenusekeskuste loogika järgi peaks sellised koolid jätkama pikemas perspektiivis põhikoolina. Samas on toetuse andmisel arvestatud nende kasusaajatena ka gümnaasiumiastme õpilasi.

58. Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul ei analüüsitud otsustamisel nende koolide ruumivajadust piisavalt kriitiliselt. Kui nendest koolidest haridusreformi käigus gümnaasiumiaste kaob, otsivad omavalitsused hiljuti rekonstrueeritud pindadele uusi funktsioone, näiteks kasutavad neid vaba aja teenuste pakumiseks.

59. Ehkki RAKE uuringus pakutud teenusekeskuste loogika järgi peaksid põhikoolid asuma III tasandi ehk piirkondlikes keskustes, on omavalitsused otsustanud jätkata teenuste pakkumist ka väljaspool selliseid keskusi ning teenuse parendamiseks on kasutatud ka suures mahus toetusi (suuremaid toetusi on saanud näiteks Heimtali põhikool, Vara kool, Koigi kool, Väätsa kool ja Kohtla-Nõmme kool). Haridusvõrku tuleb vaadelda tervikuna, ning juhul kui hiljuti rekonstrueeritud koolides vabaneb õpilaste vähenedes ruume, tuleks omavalitsusel teenuste optimeerimisel nende pindadega arvestada.

Käina kool on saanud toetust 1 044 397 eurot kokku 5 allikast, kuid alates 2015. aastast seal gümnaasiumiastmes enam haridust ei anta, õpilaste arv on kahanenud viimase 10 aasta jooksul umbes poole võrra: 313 õpilaselt 153-ni.

Foto autor: Riigikontroll

60. Lisaks vaatles Riigikontroll, milliste lasteaedade ja koolide korrastamiseks on antud toetusi, kuid mis on hoopis suletud või milles on viimase 10 aasta jooksul haridusastmete hulk kahanenud. Ka nende hoonete puhul võib vajalikuks osutuda hoonele täiendava funktsiooni leidmine või lausa hoone realiseerimine.

61. Analüüsist nähtub, et selle perioodi jooksul on suletud või vähendatud kooliastmed 115 omavalitsuse endises koolihoones (sh lõpetati hariduse andmine või jätkati madalamas astmes 28 endises algkoolihoones, 28 endises põhikoolihoones ning 62 endises keskkooli- või gümnaasiumihoones). 4 koolihoones tegutseb kool edasi erakätes ning lasteaiateenust ei pakuta enam 8 hoones. Kokku on 71 sellise hoone korrastamiseks eraldatud viimase 10 aasta jooksul toetust 19,7 miljonit eurot.

Milline on toetusi saanud kohalike omavalitsuste hoonete seisukord ja kuidas on korrastatud hooned aidanud kaasa teenuste pakkumisele?

62. Ehitusseadustiku kohaselt vastutab hoonete seisukorra eest nende omanik ning seetõttu peaks kohalik omavalitsus eraldama hoonete korrashoiuks raha oma eelarvest. Riigikontrolli koondatud kohalike omavalitsuste kinnisvara andmed näitavad aga, et omavalitsused ei ole suutnud leida raha isegi olemasolevate hoonete seisukorra säilitamiseks, rääkimata selle parandamisest. Väiksema tulubaasiga omavalitsused loodavad hoonete korrastamisel ennekõike välistoetustele, arvestades enda arengustrateegias vaid omaosaluse määraga.

63. Et hoonete seisukord mõjutab oluliselt nendes pakutavate teenuste kvaliteeti, vaatles Riigikontroll, kas ja milliste toetuste abiga on omavalitsused enda hooneid, kus pakutakse teenuseid, korda saanud; kui palju on nendes pinda ja kui palju on nende teenuste kasutajaid.

64. 2016. aastal koostatud ülevaates kohalike omavalitsuste kinnisvarast tuvastas Riigikontroll, et omavalitsustel on hooned teenuste osutamiseks praegusi vajadusi arvestades liiga suured ning vajavad seetõttu mingil moel optimeerimist. Hoonete ülalpidamine on omavalitsustele kulukas ning toetuste süsteem seab üheks eesmärgiks soodustada kulude optimeerimist energiatõhususe kaudu, mh üldkasutatavates hoonetes (ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020). Seetõttu analüüsis Riigikontroll, milline on toetust saanud omavalitsuste objektide seisukord ning võrdles selle seisukorda nende hoonetega, mis toetust ei ole saanud.

65. 2016. aasta lõpus oli omavalitsuste hoonetest 2487 ehk 47% heas või väga heas seisukorras ning 2828 ehk 53% olid rahuldavas, halvas või väga halvas seisukorras (56 seisukord oli määramata). Omavalitsuste olukord on sealjuures väga erinev: 22 omavalitsuses on üle 80% objektidest rahuldavas või halvemas seisukorras, teiselt poolt 13 omavalitsuses on üle 90% hoonetest heas või väga heas seisukorras.

66. Üldistatult võib öelda, et investeeringutoetused on aidanud kaasa hoonete seisukorra parandamisele. Kui kõikidest kohalike omavalitsuste hoonetest on heas või väga heas seisukorras vaid 47%, siis 1526 toetust saanud hoonest oli 2016. aastal heas või väga heas seisukorras 66%.

Hoonete seisukord olenevalt toetuse allikast

67. Toetust saanud hoonete seisukord sõltub ennekõike eraldatud toetuse suurusest. Seetõttu on üldjuhul nüüdseks paremas seisukorras objektid, mille ehitamist või korrastamist on rahastatud suuremaid toetusi võimaldavatest allikatest või mille korrastamiseks on toetusi antud mitu korda. Väiksemaid (kokku kuni 100 000 eurot ühe objekti kohta) toetusi saanud objektidest on peaaegu pooled siiani rahuldavas või veelgi halvemas seisukorras (vt tabel 2).

Teadmiseks, et

Viru-Nigula vald sai raamatukogu katuse rekonstrueerimiseks küll toetust, kuid vähese aja pärast pidi ukseid sulgema – toetusest jätkus poole katuse renoveerimiseks ja renoveerimata pool hakkas vett läbi laskma. Omavalitsusel endal raha katuse korrastamiseks puudus ning taotlus teise katusepoole ehituseks esitati 3 järjestikuses taotlusvoorus. See projekt siiski toetust ei saanud.

Nüüdseks on hoone korrastatud kohaliku mittetulundusühingu initsiatiivil.

68. Tavapärane on see, et omavalitsused taotlevad küll toetusi enda jaoks oluliste objektide korrastamiseks, kuid väikese toetussumma kõrval ei ole neil võimalik panustada lisaks oma raha, et objekte terviklikult korrastada. Eriti problemaatiliseks osutub see omavalitsustele, kelle hoonetest on praeguseini kas kõik või valdav osa rahuldavas või halvas seisukorras. Näiteks on suurematest kinnisvara omavatest omavalitsustest sellised Maardu (22 hoonet 26-st), Valga (34 hoonet 40-st) ja Kohtla-Järve (68 hoonet 83-st) linn.

Tabel 2. Hoone seisukord sõltuvalt toetuse suurusest

Toetuse summa eurodes	Hoone seisukord	
	Rahuldav, halb või väga halb	Hea või väga hea
0 – 100 000	41	59
100 000 – 500 000	23	77
500 000 – 1 000 000	11	89
1 000 000 – 3 900 361	4	96

Allikas: Riigikontrolli Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

69. Kuna Euroopa Liidu toetuste summad on keskmisest tunduvalt suuremad, on ka nende abil korrastatud objektid paremas seisukorras – heas või väga heas seisus on 89% toetust saanud objektidest ning rahuldavas ja halvas seisus on vaid 28 toetust saanud objekti. Samas on riigieelarvest rahastatud objektidest heas või väga heas seisus vaid 64% (arvestades sealhulgas ka objekte, mis on saanud lisaks muid toetusi) ning rahuldavas või halvas seisus on 252 hoonet. Suuremate toetusprogrammide ja -meetmete kaupa annavad toetust saanud hoonete seisukorrast pildi joonis 9 ning lisa C joonised 24–26.

Joonis 9. Toetused allikate kaupa ning toetust saanud hoonete seisukord

Toetusprogramm või -meede	Toetust saanud hoonete arv	Toetuse summa eurodes	Heas seisus hoonete arv	Seisukord %
EAS: kohalike avalike teenuste arendamine (EL-i struktuurifondid perioodil 2007–2013)	184	130 963 625	172	
Rahandusministeerium: saastekvootide kauplemise tulemusel eraldatud finantsvahendid	256	40 108 898	175	
EAS: hasartmängumaksu programm (Riigieelarve)	550	21 723 813	365	
Haridus- ja Teadusministeerium: investeeringuteks (Riigieelarve)	391	20 999 236	237	
EAS: linnaliste piirkondade arendamine (EL-i struktuurifondid perioodil 2007–2013)	25	19 353 907	18	
Kultuuriministeerium: investeeringuteks kultuuriobjektidele (Riigieelarve)	249	18 089 851	179	
INNOVE: noortekeskused, teavitamis- ja nõustamiskeskused ning huvikoolid (EL-i struktuurifondid perioodil 2007–2013)	39	16 039 786	35	
EAS: piirkondade konkurentsivõime tugevdamine (EL-i struktuurifondid perioodil 2007–2013)	8	7 520 555	8	
KIK: keskkonnahariduse infrastruktuuri arendamine (EL-i struktuurifondid perioodil 2007–2013)	4	7 077 324	4	
INNOVE: kutseõppeasutuste õppekeskkonna kaasajastamine (EL-i struktuurifondid perioodil 2007–2013)	2	7 042 135	2	
 Hea / väga hea seisukord Rahuldav / halb / väga halb seisukord				

Allikas: Riigikontroll Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

70. Üldjuhul on Euroopa Liidu struktuurifondide meetmete tingimustesse toetuse andja seadnud nõude objektid terviklikult korrastada, muudest allikatest toetuste andmisel seda programmi tingimustes ei eeldata. Ka mujalt eraldatud toetussummad ei ole olnud üldjuhul piisavalt suured, et omavalitsused objektid tervikuna korda saaksid teha.

71. Asjaolu, et väiksemate toetuste puhul on objekti seisukord endiselt rahuldav või isegi halb, tähendab sisuliselt, et toetus ei ole pannud omavalitsusi hooneid tervikuna oma raha eest korrastama ning selle asemel on nad otsinud järgmiste etappide tarvis täiendavaid toetusallikaid. Kaks korda on omavalitsused toetust saanud 382 hoone ja kolm korda 192 hoone tarvis. Märkimisväärne on see, et isegi nendest 239 objektist, mille korrastamiseks on riik eri asutuste kaudu viimase 10 aasta jooksul toetust andnud kolm või neli korda, on umbes kolmandik endiselt rahuldavas või halvas seisukorras. 5 ja enam korda on toetust eraldatud 63 hoonele.

72. Enamik intervjueritud kohalikke omavalitsusi kinnitas Riigikontrollile, et nad püüavad vältida enda objektide muutumist avariiliseks ning tagavad ettenägematuteks investeeringuteks eelarves ka

Kas teadsite, et

Haridus- ja Teadusministeerium pooldas põhimõtteliselt perioodi 2014–2020 koolivõrgu korrastamise meetmes finantseerimise paindlikumat kujundamist, et toetada suuremates koolihoonetes ka muude teenuste, ennekõike huvikoolide ja raamatukogude ruumide korrastamist. Selleks sooviti kasutada 15% meetme rahast. Siseministeerium initsiatiivi raha puudusel ei toetanud ning seetõttu jäi meetmes abikõlblikuks vaid kooliruumide korrastamine.

väikese reservsumma, kuid enda hoonete terviklikuks korraldamiseks vajavad nad raha puudusel siiski toetusi.

73. Objekti seisukord sõltub oluliselt ka sellest, milliseks otstarbeks mingist allikast toetust antakse. Viimase 10 aasta jooksul on kitsalt ühe funktsiooni arendamiseks toetusi eraldatud näiteks gümnaasiumivõrgu korrastamiseks, noortekeskuste arendamiseks või mõisakoolide rekonstrueerimiseks. Praegusel toetuste perioodil on sellised näiteks koolivõrgu ja esmatasandi tervisekeskuste korrastamise toetusmeede. Sellistest meetmetest ei saa toetust meetme fookuses mitte olevate funktsioonide arendamiseks, mistõttu jäävad hooned osaliselt korrastamata.

74. Näiteks võib tuua Tõrva noortekeskuse hoone, kus üks hoone osa rekonstrueeriti noortekeskuse meetmest, kuid sama hoone teises tiivas olnud töökoda polnud võimalik korrastada. Seetõttu on see endiselt kasutuseta ning värskest rekonstrueeritud noortekeskuse kõrval kontrastina väga halvas ehk avariiohtlikus seisukorras.

Tõrva noortekeskuse üks korpus on äsja rekonstrueeritud, kuid teine korpus on avariiohtlik.

Foto: Riigikontroll

75. Piirangud toetuse andmisel ei pruugi piirduda vaid hoone funktsiooniga, vaid ka abikõlblike tegevustega. Aastatel 2010–2011 saastekvootide müügist eraldatud raha eest korrastatud objektidest on vaid 68% heas või väga heas seisukorras, kuna toetuste jaotamisel pöörati tähelepanu hoonete energiatõhususe suurendamisele, sealhulgas soojustusele, avatäidetele ja tehnosüsteemidele. Samas pidid muude vajalike üldehitustööde tegemiseks omavalitsused leidma raha oma eelarvest ning sageli jäidki need tööd tegemata. Seetõttu on omavalitsused hinnanud selliste objektide täiendavaks investeeringuvajaduseks 122,6 miljonit eurot.

Hoonete seisukord erinevate omavalitsuste ja perspektiivsete teenusekeskuste kaupa

76. Keskmiselt on 53% kohalike omavalitsuste hoonetest endiselt rahuldavas või halvas seisukorras, samas erinevad omavalitsused üksteisest teenuse osutamiseks vajalike hoonete seisukorra poolest oluliselt. Ühelt poolt oli 121 omavalitsust 2016. aasta lõpuks üle poole oma hoonetest kas enda raha eest või toetuste abiga korda saanud. Heas või väga heas seisus olevaks deklareeris kogu enda kinnisvara portfelli 5 omavalitsust: Kanepi, Kolga-Jaani, Kõlleste, Mikitamäe ja Põdrala vallavalitsus. Teiselt poolt oli 27 omavalitsuse hoonetest heas seisukorras vaid kolmandik, sealjuures ei ole Paldiski linnas ühtegi heas seisukorras omavalitsusele kuuluvat hoonet.

77. Hoonete seisukorra erinevus omavalitsustes tuleneb ühelt poolt nende strateegilistest valikutest ning teiselt poolt on oluliseks nimetajaks

omavalitsuse korrastamist vajavate hoonete arv ja nende suurus. Riigikontrolli analüüs näitab, et kui omavalitsusel on hoonete pinda keskmisest rohkem, siis on selle vara seisund ka keskmisest halvem (vt tabel 3). 23 kõige paremas seisus olevate hoonetega omavalitsust omavad kinnisvara alla 15 000 ruutmeetri, ainus suuremas mahus heas korras kinnisvara omav omavalitsus on Suure-Jaani vald (24 542 m²).

Tabel 3. Hoonete seisukord sõltuvalt hoonete netopinnast omavalitsuses

Hoonete suletud netopind (m ²)	Omavalitsuste arv	Rahuldav, halb või väga halb seisukord, %
50 000 – 135 406	15	51
25 000 – 49 999	27	50
5000 – 24 999	143	44
0 – 4999	28	38

Allikas: Riigikontroll kohalike omavalitsuste andmete põhjal

78. Omavalitsuse valikute olulisust näitab see, et hoolimata suuremast võimekusest eraldada enda eelarvest raha ning seega suuremast sõltumatuses välisest toetusest ei ole mitmed omavalitsused siiski oma kinnisvara ise korrastada suutnud. Suurema võimekusega paistavad muidugi silma suurema elanike arvuga linnad, mille probleem on suur hulk amortiseeruvat kinnisvara. Samas on üle poole hoonetest endiselt rahuldavas või halvas seisukorras ka sellistes omavalitsustes, kes on keskmisest võimekamad ja kellel on vähem kinnisvara, näiteks Ülenurme ja Antsla vald.

79. Lisaks eristuvad oodatult keskmisest halvema seisukorraga hoonete poolest sellised omavalitsused, kes on korrastanud enda taristut rohkem kui 80% ulatuses toetusraha eest ning kes selleks enda eelarvest raha ei suuda leida (vt tabel 4). Need on väiksemad ääremaalised omavalitsused, näiteks Torgu, Laimjala, Piirissaare, Karula ja Lohusuu vald.

Tabel 4. Hoonete seisukord toetustest sõltuvates omavalitsustes

Toetustest tehtud põhivara-investeeringute osakaal, %	Hoonete osakaal, mille seisukord on rahuldav, halb või väga halb, %
0–49	46
50–59	47
60–69	42
80–100	59

Allikas: Riigikontroll kohalike omavalitsuste andmete põhjal

80. Rohkem toetusi saanud omavalitsused ei ole siiski alati paremas seisus kui toetust mittetaotlenud või mittesaanud omavalitsused. Ehkki võiks eeldada, et mida rohkem on omavalitsuse kinnisvara ruutmeetri kohta toetust eraldatud, seda paremas seisus see tervikuna on, sellist seost tegelikult ei eksisteeri. Nimelt on mitmed omavalitsused saanud suuremahulisi toetusi ühele või mõnele objektile, kuid sealjuures on neil endiselt suur hulk halvas korras hooneid. Näiteks on Puurmani vald saanud üle 1 000 000 euro ulatuses toetust nii rahvamaja kui ka mõisakooli korrastamiseks, kuid endiselt on rahuldavas seisus ehk

funktsionaalselt vananenud umbes pool valla hoonete netopinnast, sealhulgas ka lasteaed, ambulatoorium ja vallamaja.

81. Halvemas seisus on suuremat hoonete pinda omavad omavalitsused, mis on üldjuhul ka maakonnakeskused, lisaks neile on sellised Narva, Kohtla-Järve ja Sillamäe linn. Ehkki ligi pool toetustest ongi just viimase 10 aasta jooksul eraldatud nendes omavalitsustesse ehk regionaalsetesse teenusekeskustesse, on nendes keskustes asuvatest hoonetest endiselt 56% rahuldavas või veelgi halvemas seisukorras. Samas on väiksemates keskustes – lähikeskustes, kohalikes keskustes ja piirkondlikes keskustes – heas või väga heas seisukorras tunduvalt üle poole omavalitsuse hoonetest.

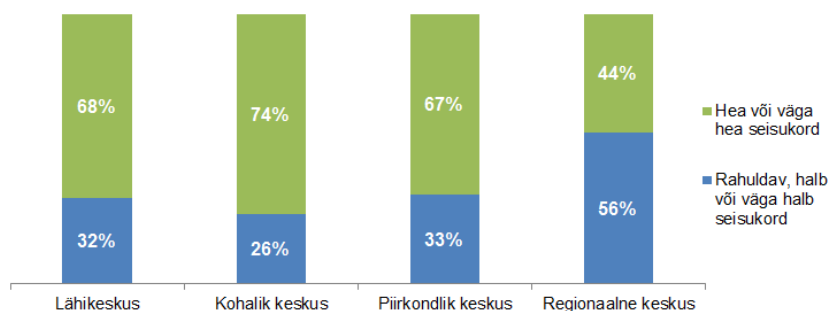
82. Kui vaadata kitsalt neid hooneid, mille korrastamiseks on omavalitsused saanud toetusi, siis umbes veerand ehk 55 omavalitsust on kõik toetuse abil korrastatud objektid saanud heasse või väga heasse seisukorda. Teiselt poolt ei ole 5 omavalitsuses – Kareda, Laimjala, Mäksa ja Sangaste vallas ning Paldiski linnas – toetust saanud objektidest endiselt ükski heas seisukorras.

83. Toetused ei ole piisavalt aidanud kaasa hoonete heasse seisukorda saamisele ennekõike regionaalsetes keskustes. Nii on Tallinna 109 objektist, mis on toetust saanud, vaid 39% heas seisukorras ning Narva ja Kohtla-Järve linna toetust saanud objektidest (mõlemas omavalitsuses 33 hoonet) vaid kolmandik on heas seisukorras. Peamiselt on siiani rahuldavas või halvas seisukorras objektid saanud vaid väiksemaid eraldi riigieelarvest.

84. Intervjuudest nende omavalitsustega selgus, et enda taristu korrastamiseks kasutatakse kõiki teadaolevaid vahendeid nende suurusest hoolimata ning nii jaotub kokku teistest omavalitsustest suurem toetussumma paljude hoonete peale väikeste summadena laiali.

85. Ehkki muudesse teenusekeskustesse on toetusi eraldatud umbes kolmandikule seal olevatest hoonetest, on omavalitsused seal üle poole kohustuslike ülesannete täitmiseks vajalikust taristust suutnud siiski saada heasse seisukorda (vt joonis 10). Seda võib selgitada sellega, et väiksemates teenusekeskustes ongi üldjuhul vähem objekte, kus teenuseid pakutakse.

Joonis 10. Hoonete seisukord teenusekeskustes

Allikas: Riigikontrolli kohalike omavalitsuste andmete põhjal

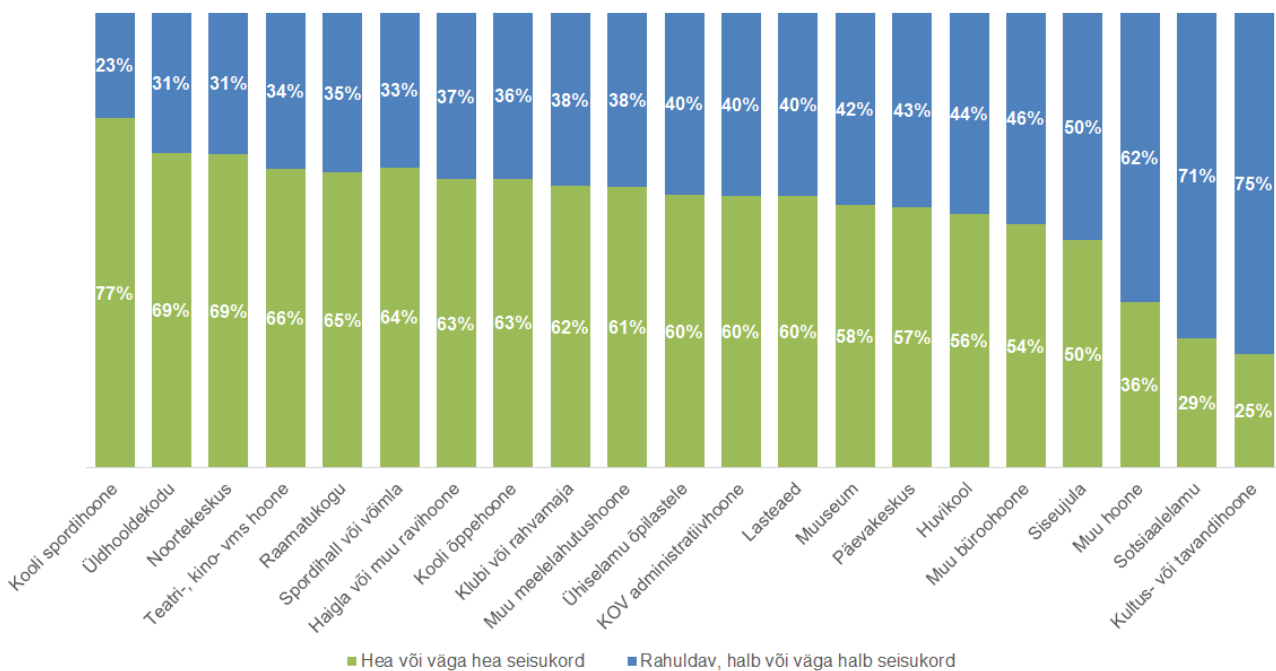
86. Omavalitsuste kinnisvarast moodustavad netopinna arvestuses suurema osakaalu kooli- ning lasteaiahooned, järgnevad spordihallid ja

võimlad, rahvamajad, haiglad ja muud ravihooned ning omavalitsuse administratiivhooned. Neist on parimas seisukorras omavalitsuste omanduses olevad koolide spordihooned, hooldekodude ja noortekeskuste hooned.

87. Kohalike omavalitsuse hoonete hulgas on suur osa ka selliseid, mida omavalitsuse teenuste osutamiseks otseselt vaja ei ole (omavalitsused on need klassifitseerinud „muudeks hooneteks“ ning tegemist on elamute, kuuride, garaažide jms). Need hooned moodustavad 42% kõikidest hoonetest ja 17% hoonete netopinnast, kuid samas on just see taristu ka kõige halvemas seisukorras. Ilma nende hooneteta on omavalitsuste hoonetest, kus pakutakse teenuseid, heas või väga heas korras keskmiselt 61%.

88. Kohustuslike ülesannete täitmisega seotud hoonetest on keskmiselt kõige halvemas seisukorras sotsiaalelamud, millest on rahuldavas või halvemas seisukorras tervelt 71% hoonetest. Omavalitsuste hinnangul on neile kõige olulisem kooli- ja lasteaia teenuse osutamiseks vajalik kinnisvara, millest on siiski vastavalt 36% ja 40% rahuldavas või veelgi halvemas seisukorras (vt joonis 11).

Joonis 11. Hoonete seisukord kohalike omavalitsuste teenuste kaupa

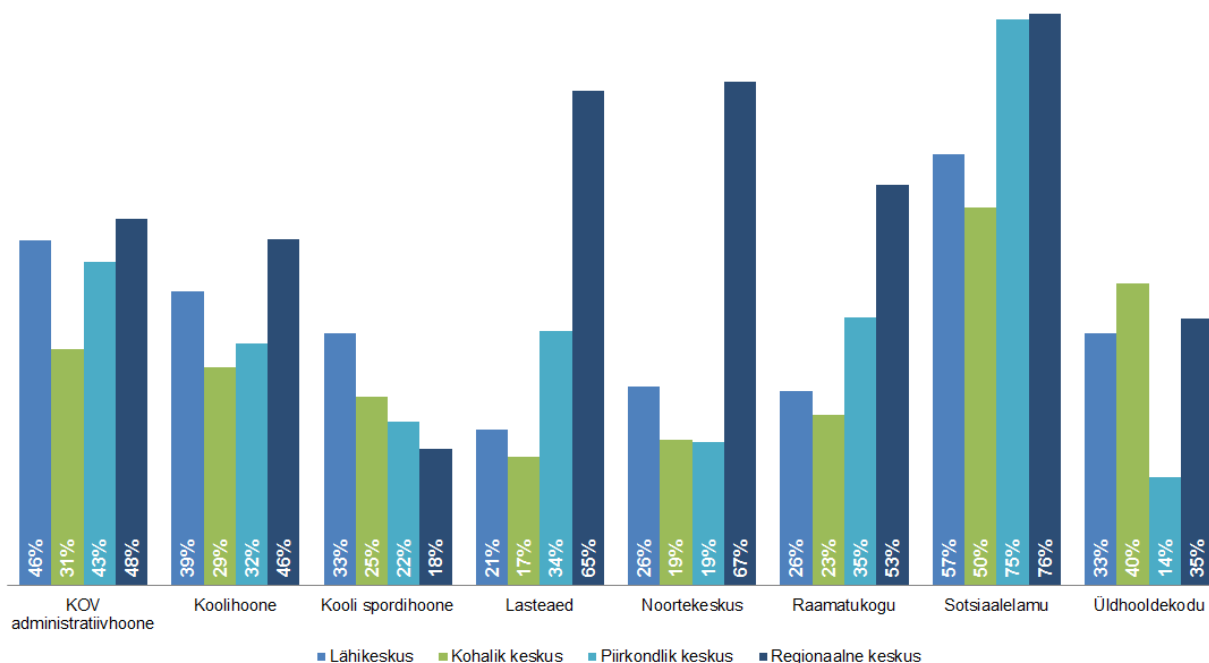
Allikas: Riigikontrolli kohalike omavalitsuste andmete põhjal

89. Teenusekeskustest tuleb eriti problemaatilisena esile haridustaristu seisukord regionaalsetes keskustes, kus 180 lasteaiahoonet (s.t 65% kõikidest regionaalsetes keskustes asuvatest lasteaedadest) ja 93 koolihoonet (s.t 46% kõikidest regionaalsetes keskustes asuvatest koolihoonetest) on rahuldavas või halvemas seisukorras (vt joonis 12).

90. Hariduse valdkonnas on paremas seisus kohalikud keskkused, kus lasteaedadest on heas seisukorras 83% ja koolidest 71%. Paljuski on sellele kaasa aidanud asjaolu, et nende korrastamiseks on proportsionaalselt kõige rohkem eraldatud erinevaid toetusi (vt ka

joonis 8). Kuna amortiseeruvate hoonete hulk on regionaalsetes keskustes ka tunduvalt suurem kui mujal, siis puudub nendel omavalitsustel finantseerimisvõimekus hooned korrastada.

Joonis 12. Rahuldavas või halvas seisukorras hooned teenusekeskustes

Allikas: Riigikontroll kohalike omavalitsuste andmete põhjal

91. Ka olemasolev toetuste süsteem ei võimalda haridustaristut tervikuna korda saada. Linnapiirkondade jätkusuutlikkuse programmist toetatakse ainult uute lasteaiakohtade loomist, seda hoolimata nii Tallinna kui ka Tartu linna vajadusest, mis oli välja toodud enne Euroopa Liidu praegust programmiperioodi 2014–2020.

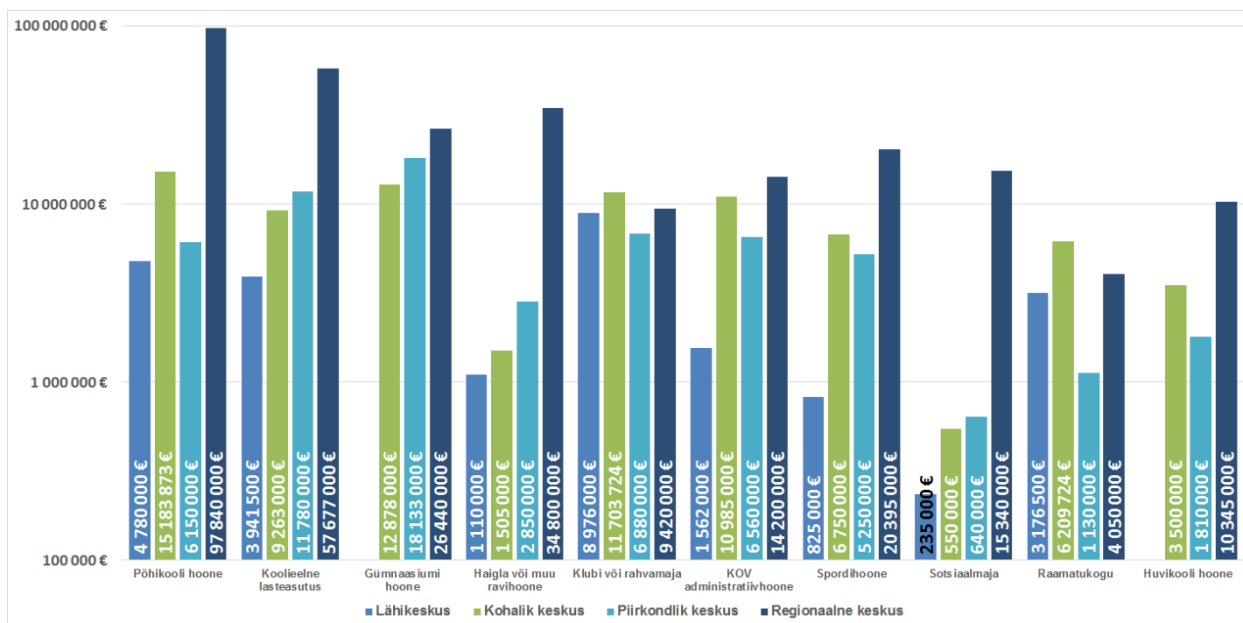
92. Koolide korrastamiseks saab küll toetust meetmest „Põhikoolivõrgu korrastamine perioodil 2014–2020“, kuid see summa on omavalitsuse peale piiratud 8 000 000 euroga. Näiteks on Tartu linn seadnud eesmärgiks järgmise 12 aasta jooksul oma halvas seisukorras koolid rekonstrueerida. Selleks tuleks hinnanguliselt investeerida 81 miljonit eurot. Ehkki linn saab kasutada selle meetme raha, jääb toetuse osa tegeliku vajaduse katmisel väga väikeseks.

93. Ühtlaselt on erinevates teenusekeskustes rahuldav või halb ka veidi alla poole kohalike omavalitsuste administratiivhoonete seisukord. Omavalitsused on ennekõike keskendunud elanikele suunatud teenuste arendamisele ning oma administratiivhoonete korrastamiseks suuri investeeringuid pigem ei ole tehtud. Samuti on viimase 10 aasta toetusmeetmed üldjuhul välistanud administratiivhoonete korrastamise.

94. Näiteks rahastati Sõmeru ja Veriora keskusehoonete korrastamist kohalike avalike teenuste arendamise meetmest. Hoonetesse rajatud omavalitsuse administratiivruumide osa ei olnud aga abikõlblik ning nii pidid omavalitsused nende ruumide korrastamiseks võtma laenu.

95. Teenusekeskustes vajavad omavalitsused rahuldavas või halvemas seisukorras hoonete korrastamiseks kõige rohkem toetusi olemasolevate põhikoolide korrastamiseks või ümberehitamiseks (124 miljonit eurot) ning kohustuslikest ülesannetest samuti lasteaedade korrastamiseks (85,4 miljonit eurot, arvestades, et kajastatud on vaid prioriteetseid investeeringuid) (vt joonis 13).

Joonis 13. Kohalike omavalitsuste investeeringute vajadus teenusekeskustes (eurodes)

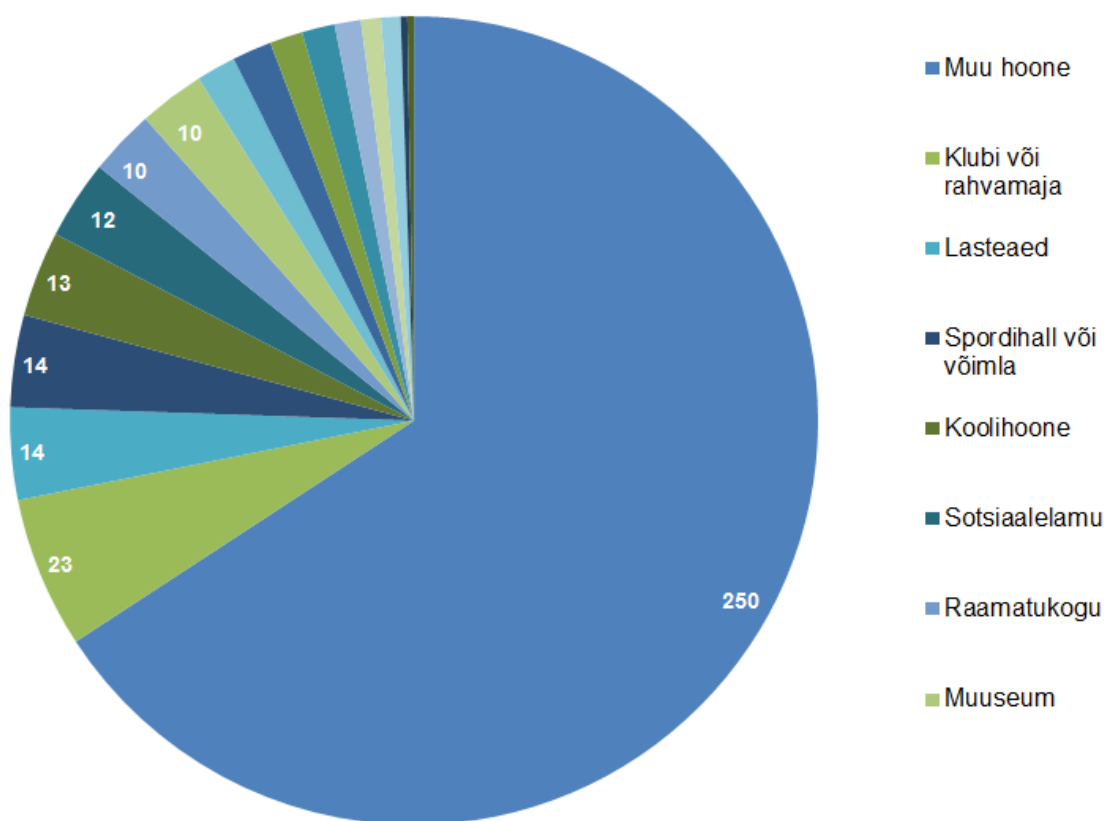

Allikas: Riigikontroll kohalike omavalitsuste andmete põhjal

96. Omavalitsuse ülesanne on tagada enda hoonete korrashoid ning avariiohtlikku hoonet teenuste osutamiseks kasutada ei tohi. Samas on kohalikud omavalitsused väljendanud soovi kasutada ka 5 aasta perspektiivis selliseid hooneid, mille seisukorra on nad ise hinnanud halvaks või lausa väga halvaks ehk avariiohtlikuks või juba avariiseisundis olevaks. Ehkki valdava osa nendest hoonetest moodustavad otseselt omavalitsuste teenuste pakkumisega mitte seotud hooned, on teiste hulgas sellises seisukorras ka 23 rahvamaja, 14 lasteaiahoonet, 13 kooli õppehoonet, 12 ühiselamut, 10 raamatukogu ja 10 muuseumi (vt joonis 14).

97. Omavalitsused peavad enda teenuste osutamiseks kasutatavate hoonete pinna optimeerimisel (aktuaalne eelkõige väheneva elanikkonnaga piirkondades) jätma eelisjärjekorras kasutusest välja kõige halvemas seisukorras ja eeldatavalt suurema investeerimisvajadusega hooned. Seda soodustaks ohtliku taristu lammutamiseks ettenähtud toetusmeetmed. Juhul kui omavalitsus siiski hindab sellist kinnisvara enda teenuste pakkumiseks vältimatult vajalikuks, tuleks taotluste hindamisel kaaluda kriitilisemas seisus olevate objektide toetamist eelisjärjekorras.

Joonis 14. Avariiohtlikus või avariiseisundis olevad omavalitsuste hooned

Allikas: Riigikontroll kohalike omavalitsuste andmete põhjal

Toetuste jagunemine omavalitsuste teenuste kasutajate arvu vaates

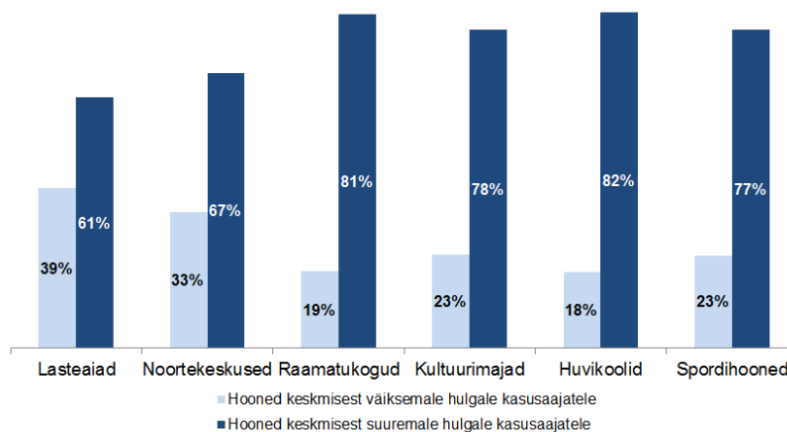
98. Regionaalarengu strateegias on seatud eesmärgiks suunata toetusi sinna, kus neil on suurim mõju. Üks oluline mõjutegur on teenust tarbivate inimeste arv. Seetõttu on valdavas osas viimase 10 aasta jooksul rakendatud meetmetest ja programmidest ühe hindamiskriteeriumina nähtud ette ka teenuse kasusaajate arv. Sellest tulenevalt analüüsis Riigikontroll suuremate valdkondade kaupa, kas selliste objektide korrastamiseks, kus võimalike kasusaajate arv on suurem, on toetusi eraldatud ning kas toetuse abiga on need objektid ka heasse seisukorda saanud.

99. Analüüsi tarvis moodustati koostöös Statistikaametiga iga teenust pakkuva objekti ümber teenuse areaal, lähtudes RAKE 2015. aasta uuringus välja toodud teenuse hea kättesaadavuse kriteeriumist (näiteks 11 km ümber lasteaia, algkooli ja raamatukogu ehk kohalike lihtteenuste; 15 km ümber põhikooli, kultuurimaja, huvikooli, noortekeskuste ja spordisaali ehk kohalike põhiteenuste). Seejärel vaadeldi, kui palju on selles areaalis 01.04.2017. a seisuga võimalikke kasusaajaid ehk selles piirkonnas elavaid teenuse tarbimiseks sobiva vanusega inimesi.

100. Kuna meetmetes, millest toetatakse omavalitsuste hoonete korrastamist ja kust on selleks enim toetusi eraldatud, on seatud üheks hindamiskriteeriumiks kasusaajate arv, analüüsis Riigikontroll hoonete seisukorda, lähtudes ka võimalike kasusaajate arvust. Analüüs näitab, et toetusi ei ole eraldatud paljude keskmiselt suurema võimalike kasusaajate arvuga objektidele ning neid ei ole ka omavalitsused ise oma eelarvest korda teinud.

101. Suurem osa toetusi on üldiselt viimase 10 aasta jooksul eraldatud sinna, kus võimalike kasusaajate hulk on suurem. Tähelepanuväärne on siiski see, et 39% toetustest on eraldatud väiksema kasusaajate hulgaga lasteaiahoonetele (vt joonis 15).

Joonis 15. Toetuste jagunemine objektide kaupa kasusaajate arvu järgi

Allikas: Riigikontroll Statistikaameti, Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

102. Toetused keskmisest suurema võimalike kasusaajate hulgaga objektidele ei ole siiski olnud piisavad, et objekte heasse seisukorda saada. Ligi pooled toetust saanud suurema kasusaajate hulgaga lasteaiad ning umbes kolmandik noortekeskustest, raamatukogudest ja kultuurimajadest on rahuldavas või halvemas seisukorras.

103. Väiksema kasusaajate arvuga toetust saanud objektid on üldjuhul paremas seisukorras, kuna paiknevad enamasti väiksemates omavalitsustes, kus objekte on vähem. Omavalitsuste hoonete võimalike kasusaajate arvu ja seisukorra kohta on esitatud kaardid aruande lisas B (vt joonis 18–23) ning täiendav analüüs on kättesaadav ka Statistikaameti kaardirakenduses <https://estat.stat.ee/StatistikaKaart/VKR>⁵.

104. Toetusi ei ole üldse eraldatud ka rahuldavas või halvas seisukorras objektide korrastamiseks, mille kasusaajate arv on keskmisest suurem. Näiteks on selliseid lasteaedu 67, raamatukogusid 37, noortekeskusi 12 ja kultuurimaju 31.

105. Kui võimalike kasusaajate arv on tunduvalt suurem tegelikust tarbijate arvust, võib see viidata ka sellele, et omavalitsus võib vajada toetusi teenuse pakkumise kättesaadavuse parandamiseks. Analüüs näitab, et näiteks 110 lasteaia teenusepiirkonnas on 2 korda rohkem lapsi kui seal lasteaias käivaid lapsi. Ennekõike on sellised lasteaia Tallinna ja Tartu ümbruses ning mujal suuremates keskustes, kus teenus on üldiselt ka mitte kõige lähema lasteaia valiku korral rahuldavalt kättesaadav. Probleemiks on see, kui alternatiivne variant ei ole 11 kilomeetri raadiuses hästi kättesaadav – selliseid lasteaedu on 32 ning neist 27 lasteaias käib vähem lapsi, kui selles vanuses piirkonnas elab.

⁵ Vt Uus teemakaart > Valdkond „Muud näitajad“ > Alamvaldkond „Teenused“ > Näitajad [vali teenus] > Piirkond [vali teenuspiirkond] > Teenuspiirkonna parameetrid [vali parameeter].

106. Riigikontroll kaardistas kohalike omavalitsuste teenuseid pakkuvad hooned eesmärgiga hinnata ka nendes pakutavate teenuste kättesaadavust, arvestades RAKE uuringus määratletud hea kättesaadavuse kriteeriumit. Tabelis 5 on loetletud taristu järgi omavalitsuste teenused, mis ei ole elanikele piisavalt kättesaadavad.

Tabel 5. Kohalike omavalitsuste teenuste kättesaadavus kasusaajatele

Teenuse osutamise taristu	Teenuse kasutajate vanus	Teenusehoone maksimumkaugus kasutajast (km)	Teenusepiirkonnast väljas olevate võimalike teenusekasutajate arv
Lasteaed	2–7	11	864
Algkool	7–13	11	173
Põhikool	7–16	15	241
Noortekeskus	7–26	15	5558
Spordihoone või ujula	Kõik elanikud	15	50 568
Kultuurimaja või teatrihoone	Kõik elanikud	15	3476
Huvikool	7–26	15	27 002
Raamatukogu	Kõik elanikud	11	82 868

Allikas: Riigikontroll RAKE 2015. aasta uuringu ja Statistikaameti andmete põhjal

/allkirjastatud digitaalselt/

Ines Metsalu-Nurminen
auditiosakonna peakontrolör

Ülevaate iseloomustus

Ülevaate eesmärk

Riigikontrolli ülevaate koostamise eesmärk oli leida põhjused, miks kohalike omavalitsuste teenuste pakkumiseks vajalikud hooned on hoolimata neile eraldatud toetustest endiselt rahuldavas või sellest halvemas seisukorras ning milline on korrastamist vajav teenusevõrgustik, arvestades 2015. aastal välja töötatud teenusekeskuste loogikat. Ülevaade annab riigile sisendi toetuste jagamise süsteemi parendamiseks.

Ülevaate põhiküsimused ja neile vastuse saamise meetoodika

Ülevaate põhiküsimused olid järgmised:

- Kui palju ja milleks on taristu korrastamiseks toetusi eraldatud?
- Kuidas on toetused taristusse erinevates piirkondades jaotunud?
- Kui palju toetustest on läinud omavalitsuste kohustuslike ja kui palju vabatahtlike ülesannete täitmiseks?

Ülevaate koostamise käigus tegi Riigikontroll järgmist:

- koondas Rahandusministeeriumi andmed viimase 10 aasta jooksul antud toetuste kohta ja võrdles seda kohalike omavalitsuste hoonete seisukorra kohta kogutud andmetega;
- kaardistas koostöös Maa-ametiga omavalitsuste kinnisvara ning analüüsis, kuidas on ajavahemikul 2007–2016 piirkonniti jagunenud toetused kohalike omavalitsuste olemasolevate hoonete korrastamiseks ja uute ehitamiseks;
- analüüsis koostöös Statistikaametiga, kuidas on Eesti hõlmatud omavalitsuste pakutavate teenustega ning millistes teenusepiirkondades on (võimaliku) teenusetarbija kohta suurem investeeeringuvajadus;
- analüüsis kehtestatud ja koostamisel või kooskõlastamisel olevaid maakonnaplaneeringuid ning uuris, kuidas on toetused jagunenud perspektiivseks hinnatud teenusekeskustesse ning milline on investeeeringute lisavajadus;
- intervjueris 10 kohalikku omavalitsust (Narva, Tallinna, Tartu ja Valga linn, Juuru, Misso, Puurmani, Saue, Taheva ja Ülenurme vald), et uurida, millised on omavalitsuste ees seisvad väljakutsed vajaliku kinnisvara seisukorra parandamisel ja selleks toetuste taotlemisel.

Ülevaate lõpetamise aeg

Peamised toimingud ülevaate koostamise tarvis tehti jaanuarist aprillini 2017, andmeid toetuste kohta täpsustati omavalitsustega kuni maini 2017.

Ülevaate meeskond

Ülevaate meeskonda kuulusid audiitor Alvar Nõuakas projektijuhi ülesannetes ja audiitor Sigrid Rajangu.

Kontaktandmed

Ülevaate kohta saab lisainfot Riigikontrolli kommunikatsioonijuhilt telefonil +372 640 0777 või e-posti teel riigikontroll@riigikontroll.ee.

Ülevaate elektrooniline koopia (pdf) on saadaval koduleheküljel www.riigikontroll.ee.

Ülevaate kokkuvõte on saadaval ka inglise keeles. Ülevaate number Riigikontrolli asjaajamissüsteemis on 2-1.9/17/50092/16.

Riigikontrolli postiaadress on:

Kiriku 2/4

15013 TALLINN

Tel +372 640 0700

Faks +372 661 6012

riigikontroll@riigikontroll.ee

Riigikontrolli varasemaid auditeid omavalitsuste taristu ja selle arendamiseks eraldatud toetuste teemal

31.03.2017 – **Kohalike omavalitsuste rahastamine**

26.10.2016 – **Ülevaade omavalitsuste hoonestatud kinnisvarast ja selle haldamisest**

28.06.2015 – **LEADER-programmi toetuste jagamine**

20.01.2012 – **Euroopa Liidu raha kasutamine valdade ja linnade sotsiaalse taristu arendamisel**

18.09.2009 – **Riigi tegevus projekti „Koolid korda!“ elluviimisel**

07.08.2008 – **Ülevaade Euroopa Liidu toetuse taotlemisest ja kasutamisest valdades ja linnades**

Kõik aruanded on kättesaadavad Riigikontrolli koduleheküljelt www.riigikontroll.ee

Lisa A. Ülevaate koostamise käigus korraldatud intervjuud

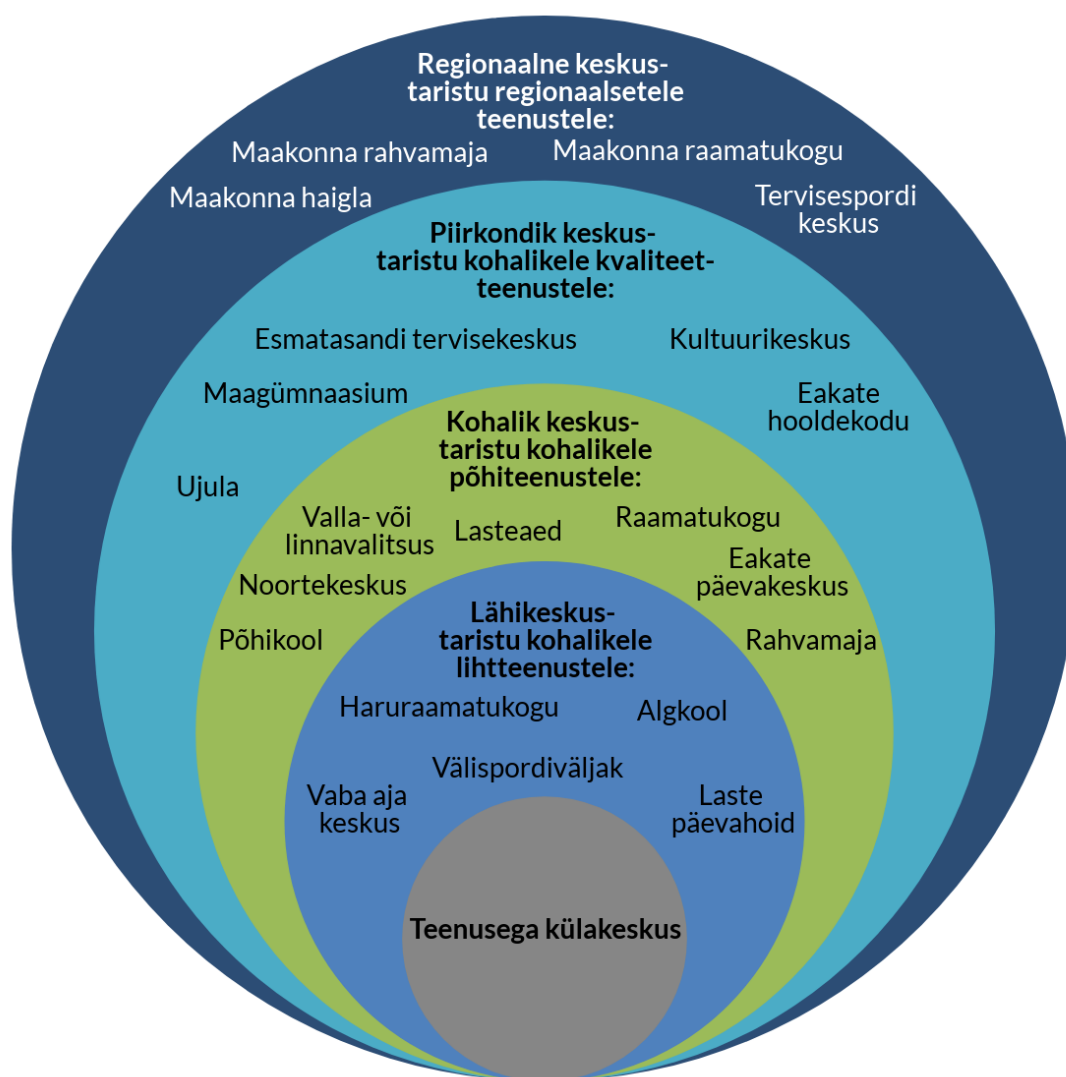
Kuupäev	Intervjueeritu
08.11.2016	Rahandusministeerium Kaie Küngas (regionaalhalduse osakonna nõunik) Ave Viks (regionaalhalduse osakonna nõunik) Tiit Oidjärv (planeeringute osakonna juhataja) Andres Heldring (regionaalarengu osakonna nõunik)
21.02.2017	Eesti Maaomavalitsuste Liit Ott Kasuri (tegevdirektor)
22.02.2017	Eesti Linnade Liit Jüri Võigemast (tegevdirektor)
13.03.2017	Ülenurme vallavalitsus Kristi Kull (arendusjuht)
13.03.2017	Taheva vallavalitsus Monika Rogenbaum (vallavanem)
14.03.2017	Puurmani vallavalitsus Arvo Pennonen (abivallavanem)
22.03.2017	Juuru vallavalitsus Margus Jaanson (vallavanem)
22.03.2017	Narva linnavalitsus Georgi Ignatov (Narva linna arenduse ja ökonoomika ameti direktor)
22.03.2017	Valga linnavalitsus Kalev Härk (linnapea) Urmes Möldre (linnamajandusameti juhataja).
23.03.2017	Saue vallavalitsus Andres Laisk (vallavanem), Kalle Pungas (abivallavanem), Kati Oolo (arendusnõunik).
24.03.2017	Tallinna linnavalitsus Ene Padrik (linnavaraameti elamumajanduse ja varahalduse osakonna juhataja) Silver Tamm (linnakassa juhataja) Maarja Valler (linnakassa juhtivspetsialist) Irma Remma (linnakassa juhtivspetsialist)
29.03.2017	Misso vallavalitsus Indrek Ülper (haldusjuht)
30.03.2017	Tartu linnavalitsus Anneli Säälik (linnakantselei välisprojektide teenistuse juhataja)
23.08.2017	Fookusrühm Rahandusministeerium Haridus- ja Teadusministeerium Tallinna linnavalitsus Juuru vallavalitsus

Lisa B. Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE 2015. aasta uuringu tulemusel tehtud ettepanek omavalitsuste teenusevõrgustiku kohta

Et kindlaks teha keskused, kus oleks optimaalne pakkuda kohalike omavalitsuste avalikke teenuseid, tellis Rahandusministeerium Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuselt RAKE uuringu „Uuring era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes“, mis valmis 2015. aastal.

Selle uuringu tulemusel pakuti arvutuslikule mudelile tuginedes välja toimepiirkondade ja neid teenindavate kesksete asulate ehk teenusekeskuste optimaalne võrgustik. Selle järgi jaotuvad kohalike omavalitsuste pakutavad teenused nelja tasandi keskustesse: regionaalne, piirkondlik, kohalik ja lähikeskus. Eri tasanditel pakutavatest teenustest on antud ülevaade joonisel 16.

Joonis 16. RAKE 2015. aasta uuringus pakutud keskuste võrgustik ning teenuste taristu jagunemine⁶

Allikas: Riigikontroll RAKE 2015. aasta uuringu põhjal

⁶ Kahes maakonnaplaneeringus on sisse toodud ka mõiste „teenusega külakeskus“, mida RAKE uuringus ei käsitletud.

RAKE ettepanekus jaotati teenused jätkusuutlikumatesse keskustesse. Üheks jätkusuutlikkuse aluseks oli inimeste hulk, kelle jaoks vastava taseme teenus oleks hästi kättesaadav.

Hea kättesaadavuse kriteerium määratleti järgmiselt:

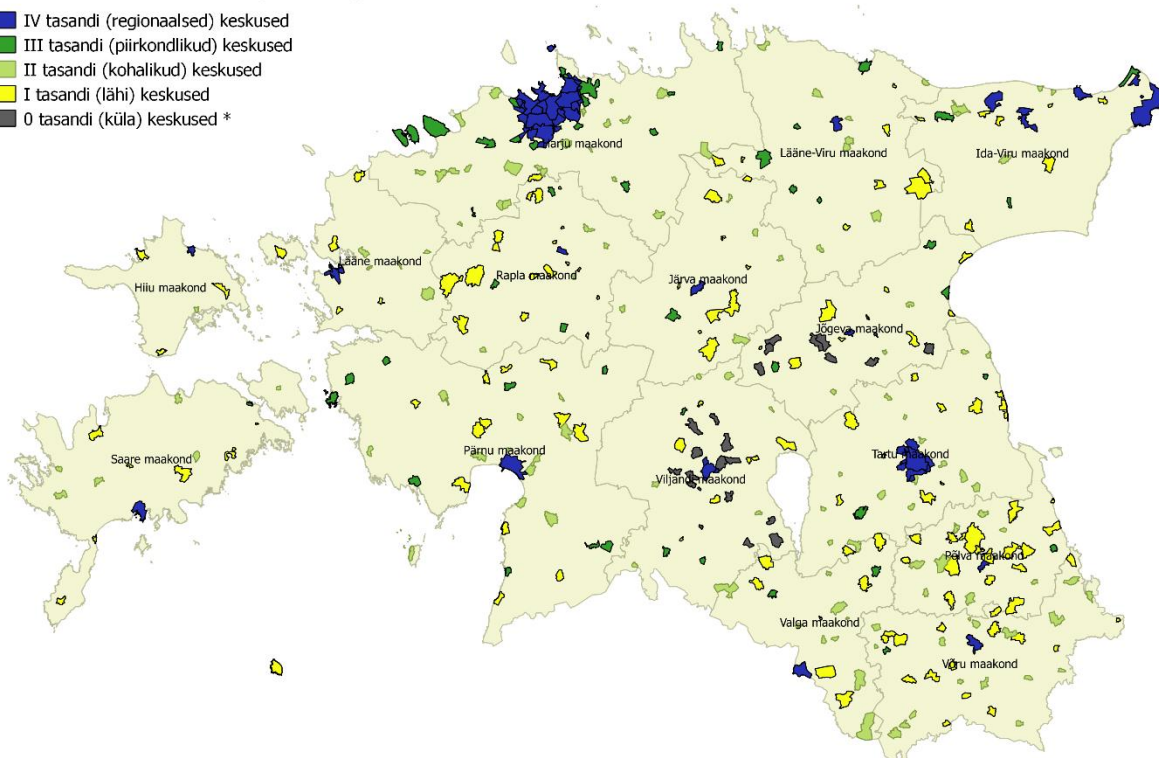
- I tasandi teenusekeskustes ehk lähikeskustes pakutavad nn lihtteenused peavad inimesele olema kättesaadavad maksimaalselt 11 km kaugusel.
- II tasandi teenusekeskustes ehk kohalikes keskustes pakutavad nn põhiteenused peavad inimesele olema kättesaadavad maksimaalselt 15 km kaugusel.
- III tasandi teenusekeskustes ehk piirkondlikes keskustes pakutavad nn kvaliteetteenused peavad inimesele olema kättesaadavad maksimaalselt 27 km kaugusel.
- IV tasandi teenusekeskustes ehk regionaalsetes keskustes pakutavad nn regionaalsed teenused peavad inimesele olema kättesaadavad maksimaalselt 40 km kaugusel.

RAKE uuringu mudelit ja teenusevõrgustiku kohta tehtud ettepanekut arvestades on maavanemad kohalikke omavalitsusi kaasates kaalutlenud ja kokku leppinud, millistesse regionaalsetesse, piirkondlikesse, kohalikesse ja lähikeskustesse peaksid omavalitsused edaspidi asustusstruktuuris koondama joonisel 16 käsitletud teenuste taristu, et need oleksid rahuldavalt kättesaadavad (vt joonis 17). Maakonnaplaneeringud on läbinud planeerimisseaduse kohase menetluse, 2017. aasta novembri alguse seisuga on maavanem neist kaks kehtestanud.

Joonis 17. Maakonnaplaneeringutes kokku lepitud teenusekeskused

Teenusekeskused maakonnaplaneeringutes

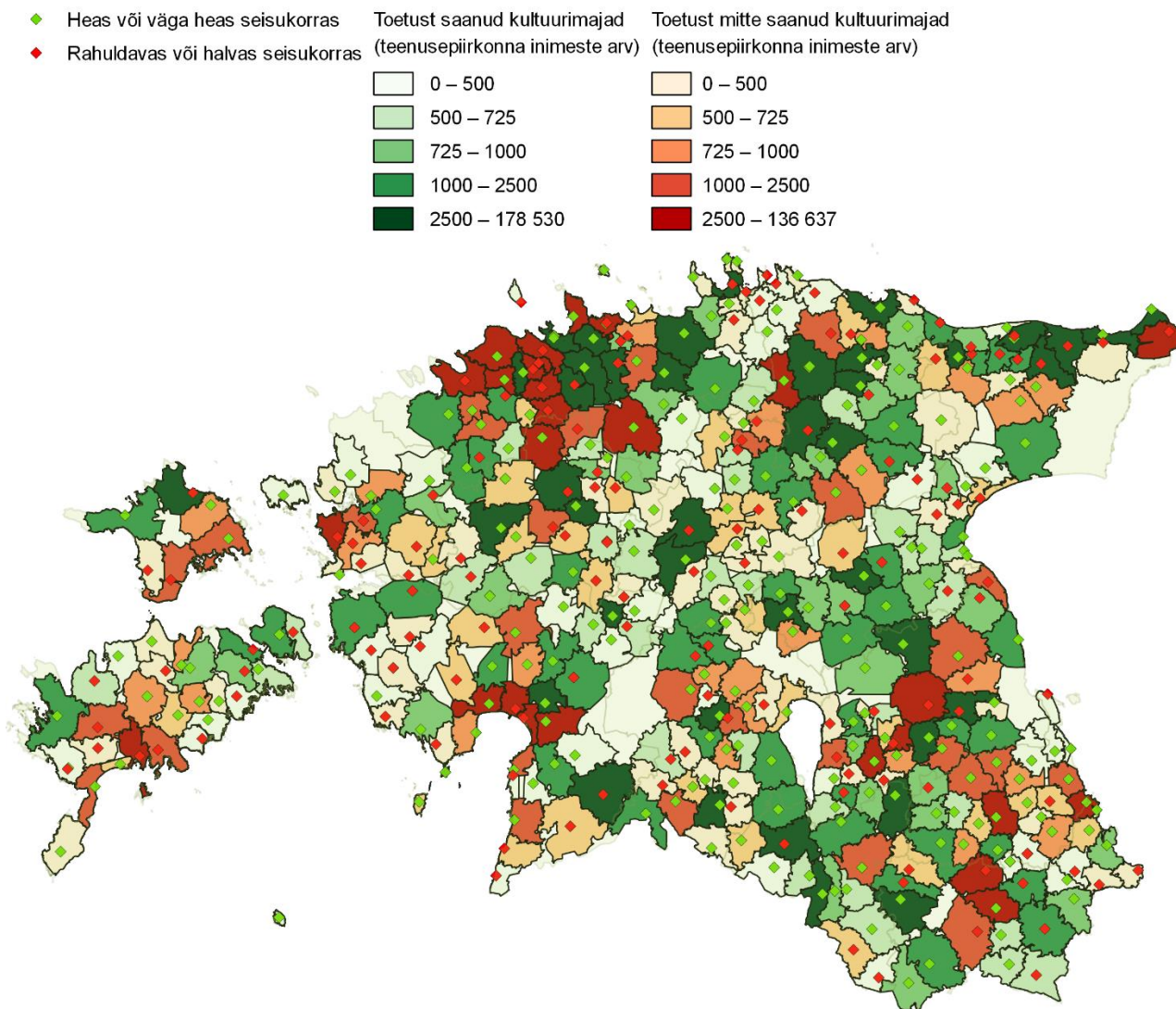
- IV tasandi (regionaalsed) keskused
- III tasandi (piirkondlikud) keskused
- II tasandi (kohalikud) keskused
- I tasandi (lähil) keskused
- 0 tasandi (küla) keskused *

Allikas: Riigikontrolli maakonnaplaneeringute põhjal

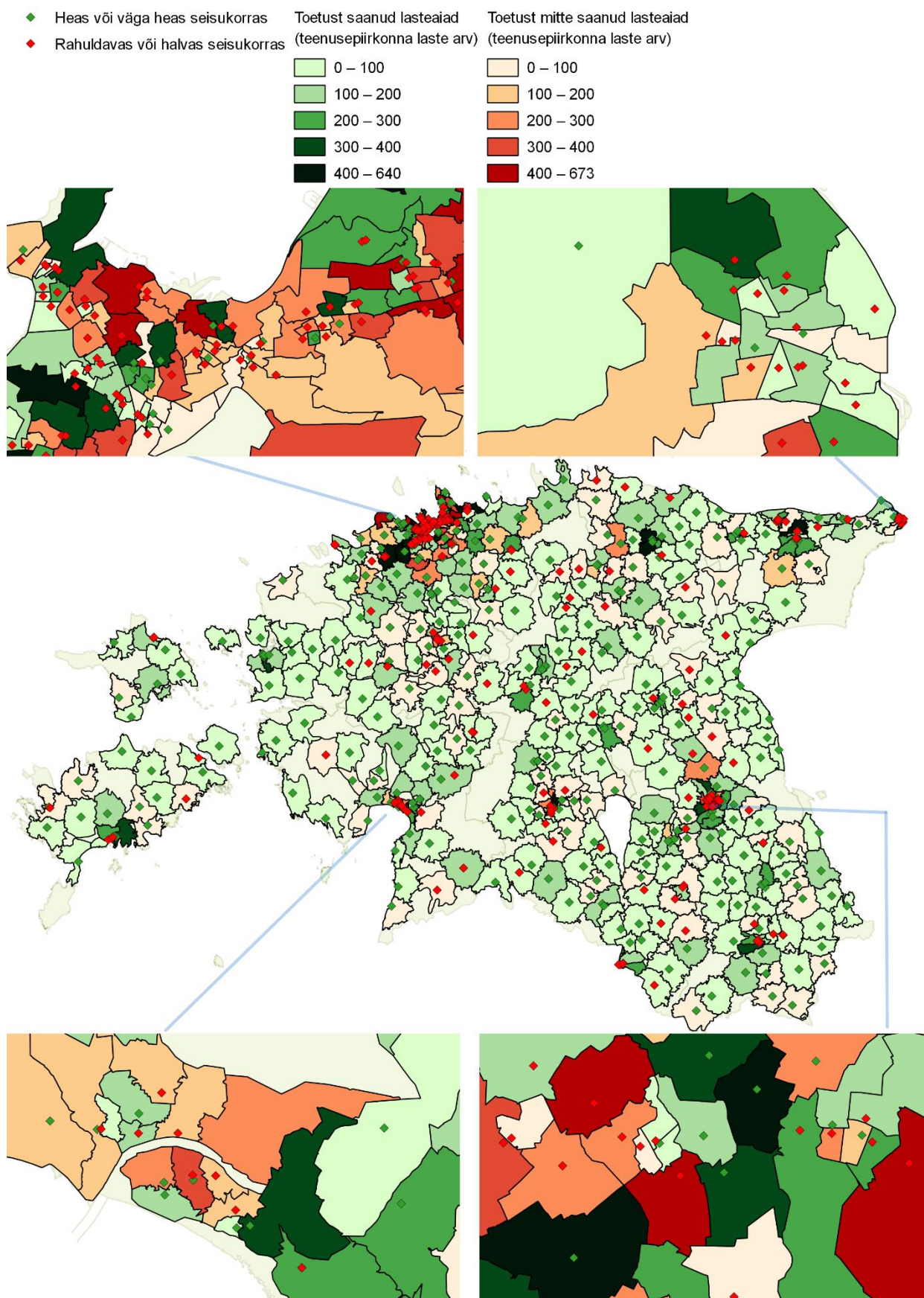
LISA C. Hooned kohalike omavalitsuste teenuste osutamiseks – nende seisukord, võimalike kasusaajate arv ning eraldatud toetused

Joonis 18. Kultuurimajade teenusepiirkonnad ja võimalike kasusaajate arv, seisukord ning toetuste maht

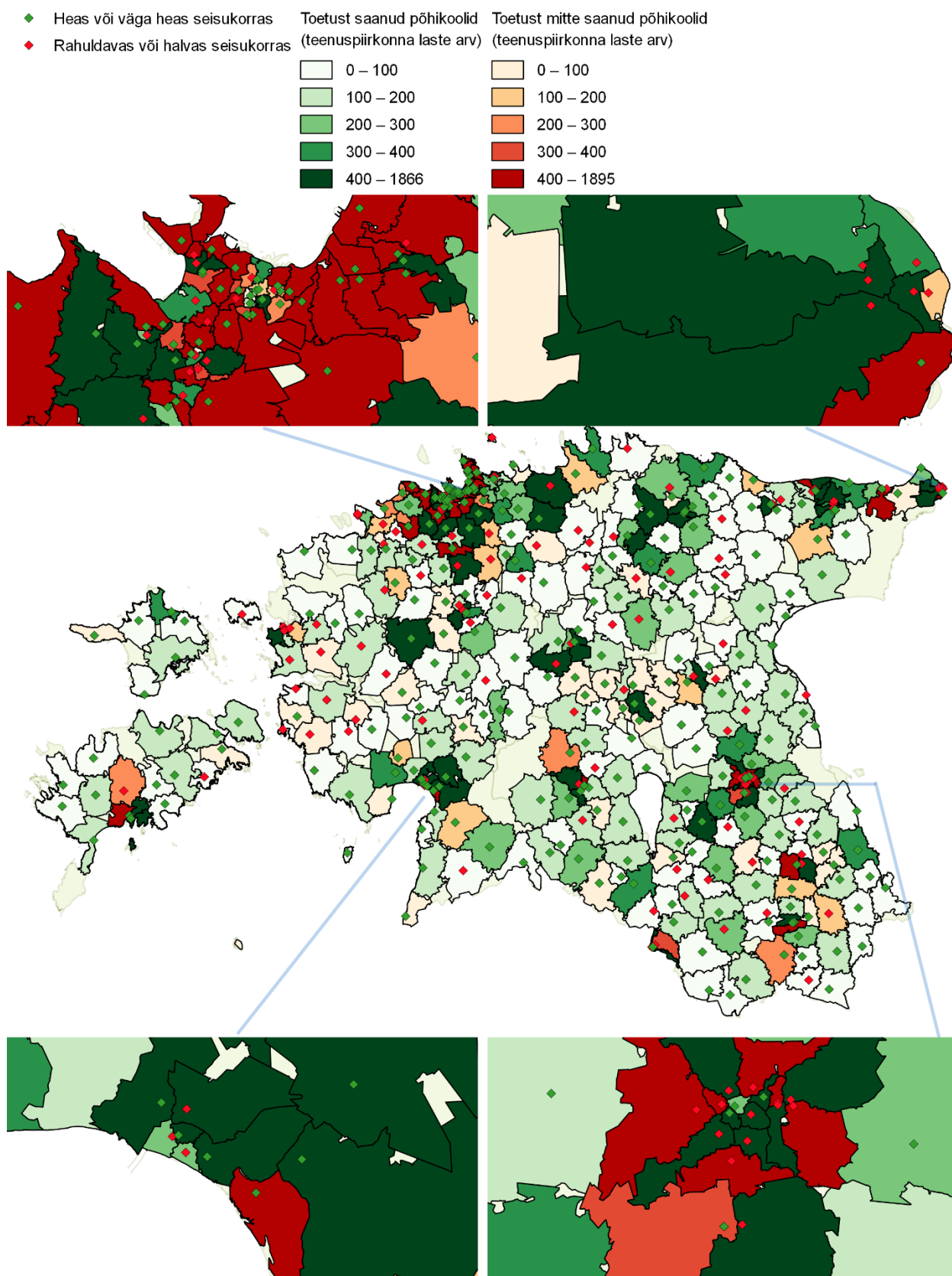
Allikas: Riigikontrolli Statistikaameti, Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

Joonis 19. Lasteaedade teenusepiirkonnad ja võimalike kasusaajate arv, seisukord ning toetuste maht

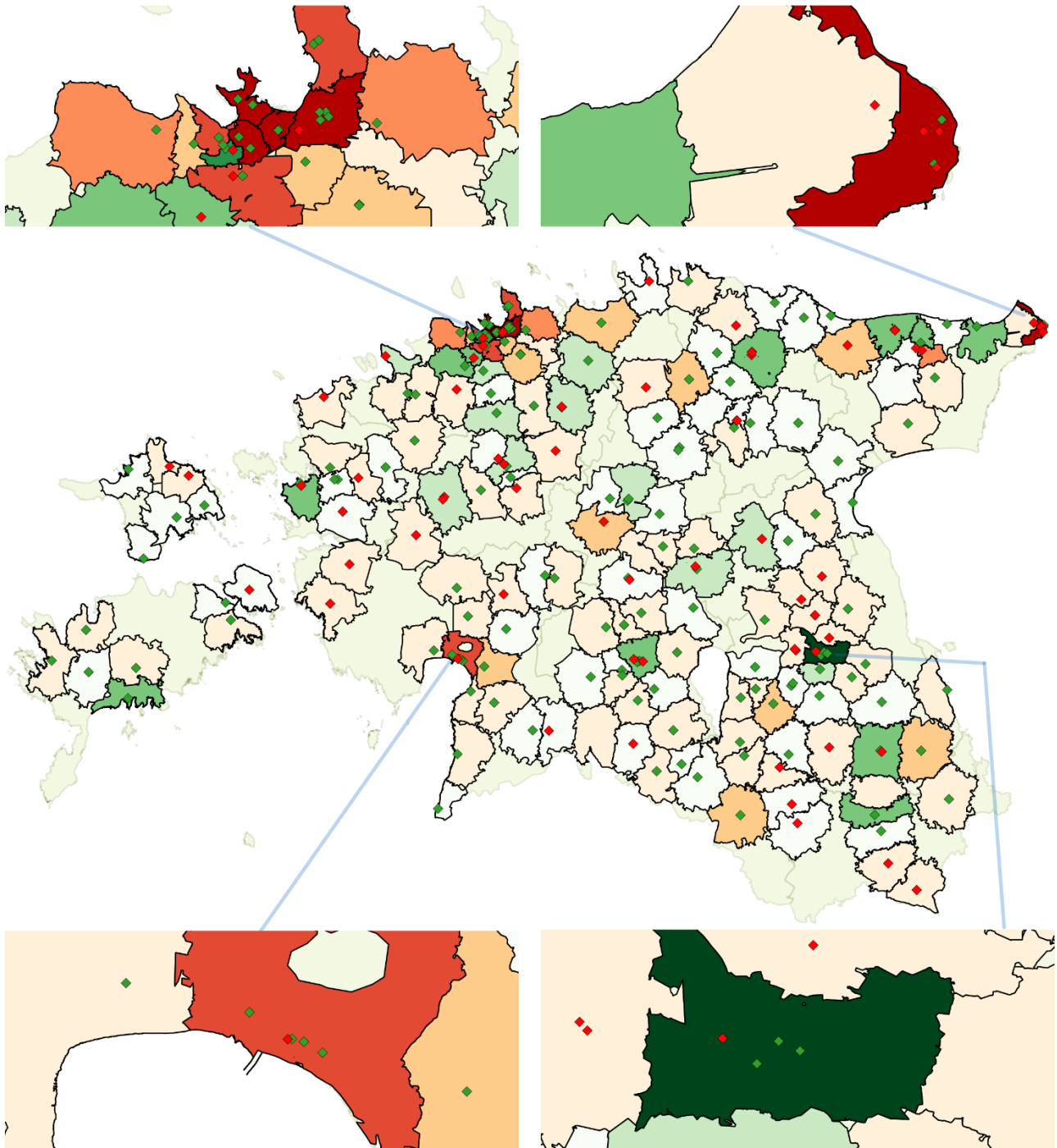
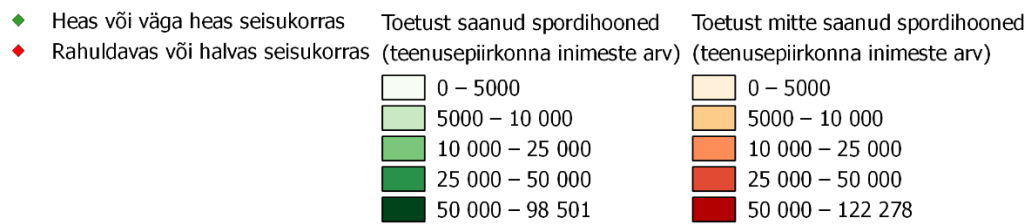
Allikas: Riigikontroll Statistikaameti, Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

Joonis 20. Põhikoolide teenusepiirkonnad ja võimalike kasusaajate arv, seisukord ning toetuste maht

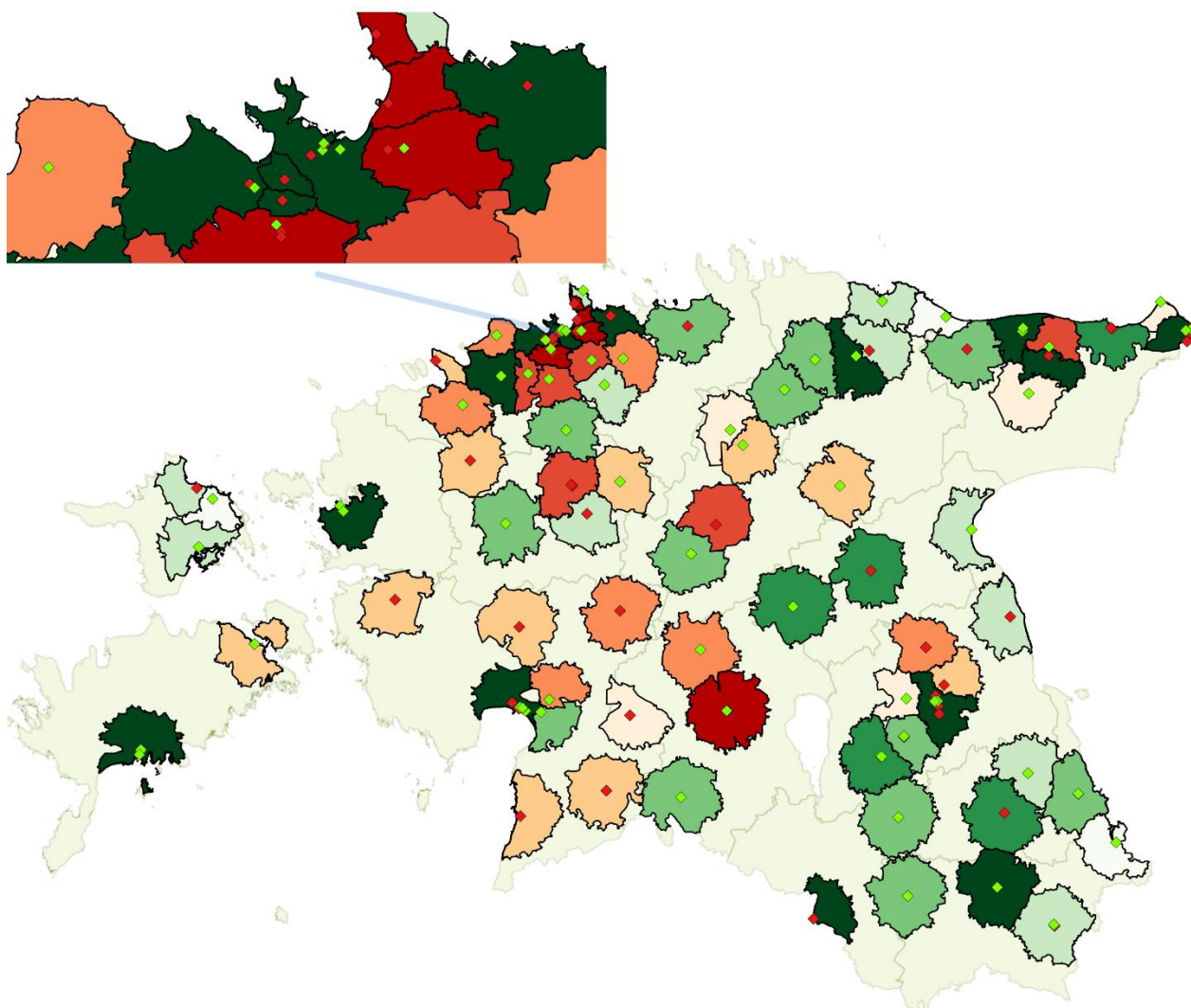
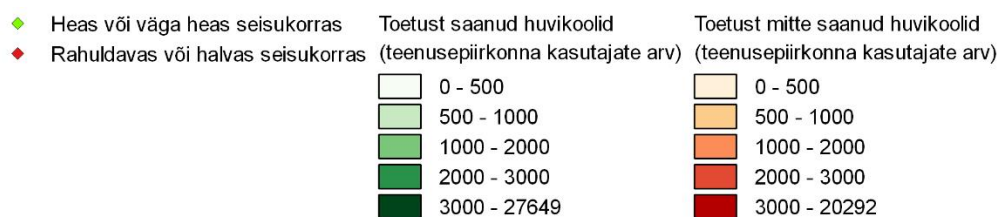
Allikas: Riigikontrolli Statistikaameti, Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

Joonis 21. Spordihoonete teenusepiirkonnad ja võimalike kasusaajate arv, seisukord ning toetuste maht

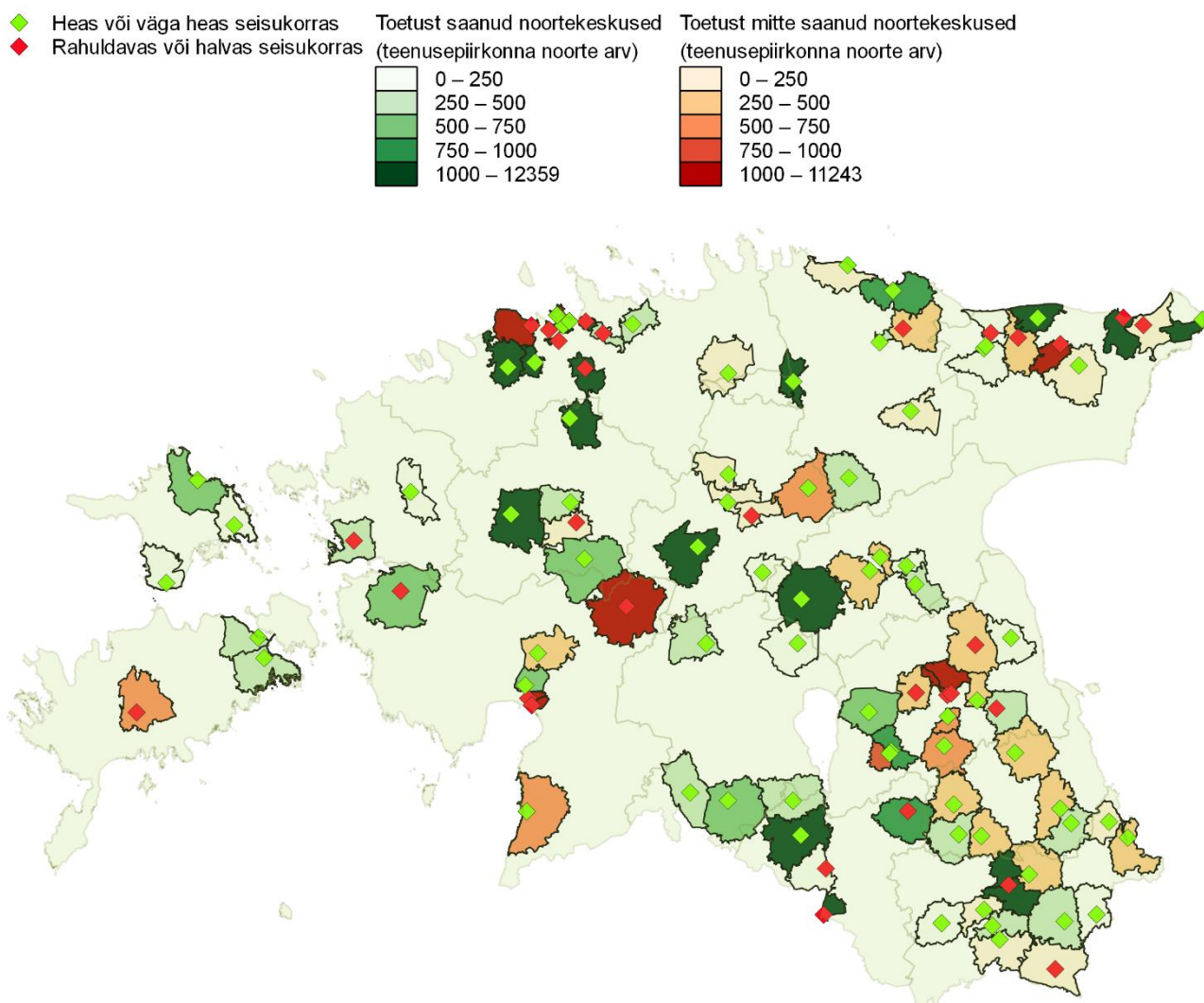
Allikas: Riigikontroll Statistikaameti, Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

Joonis 22. Huvikoolide teenusepiirkonnad ja võimalike kasusaajate arv, seisukord ning toetuste maht

Allikas: Riigikontrolli Statistikaameti, Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

Joonis 23. Noortekeskuste teenusepiirkonnad ja võimalike kasusaajate arv, seisukord ning toetuste maht

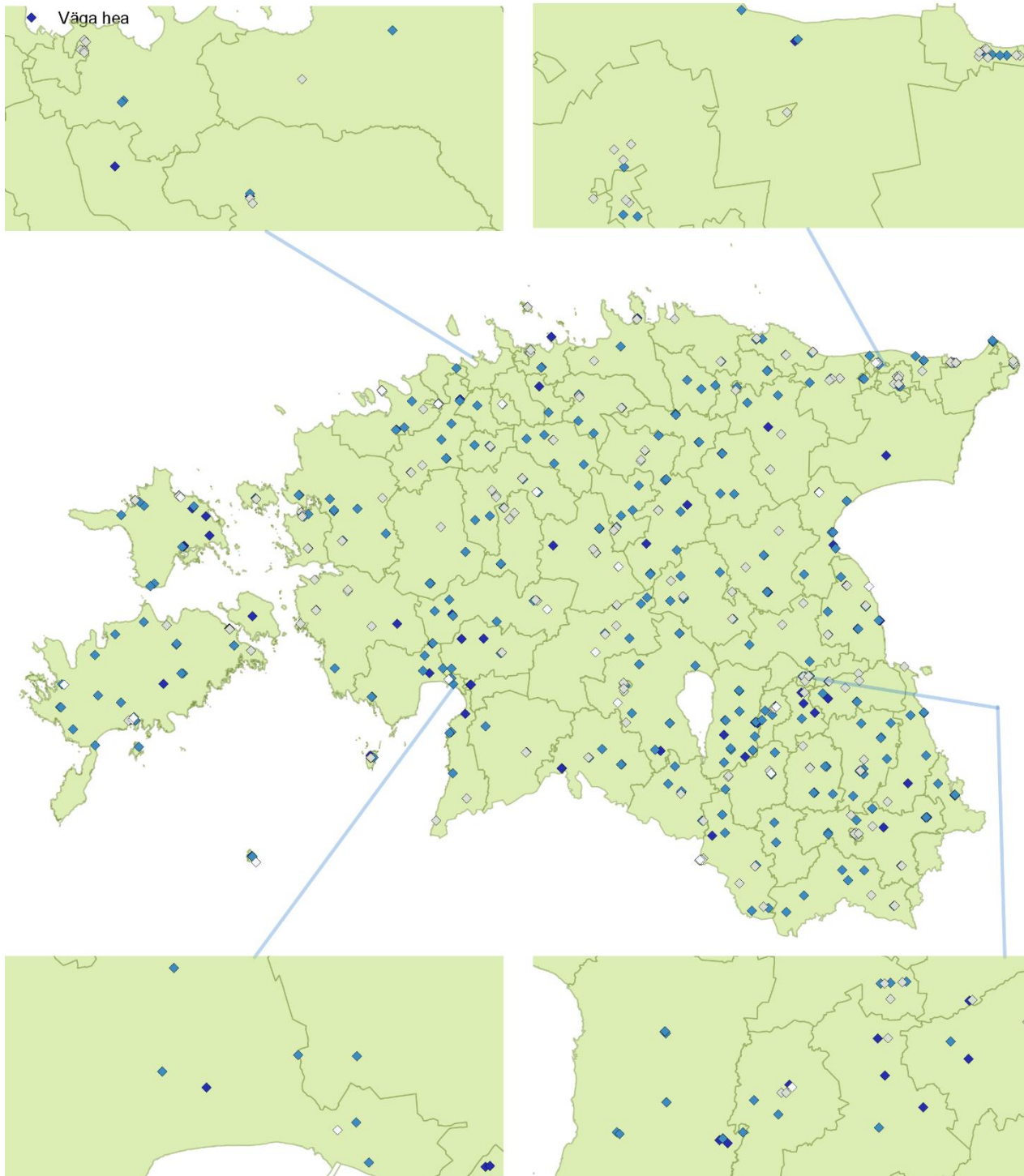

Allikas: Riigikontroll Statistikaameti, Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

Joonis 24. Hasartmängumaksust regionaalsete investeeringutoetuste programmist korrastatud objektid

Objektide seisukord

- ◊ Halb
- ◊ Rahuldav
- ◆ Hea
- ◆ Väga hea

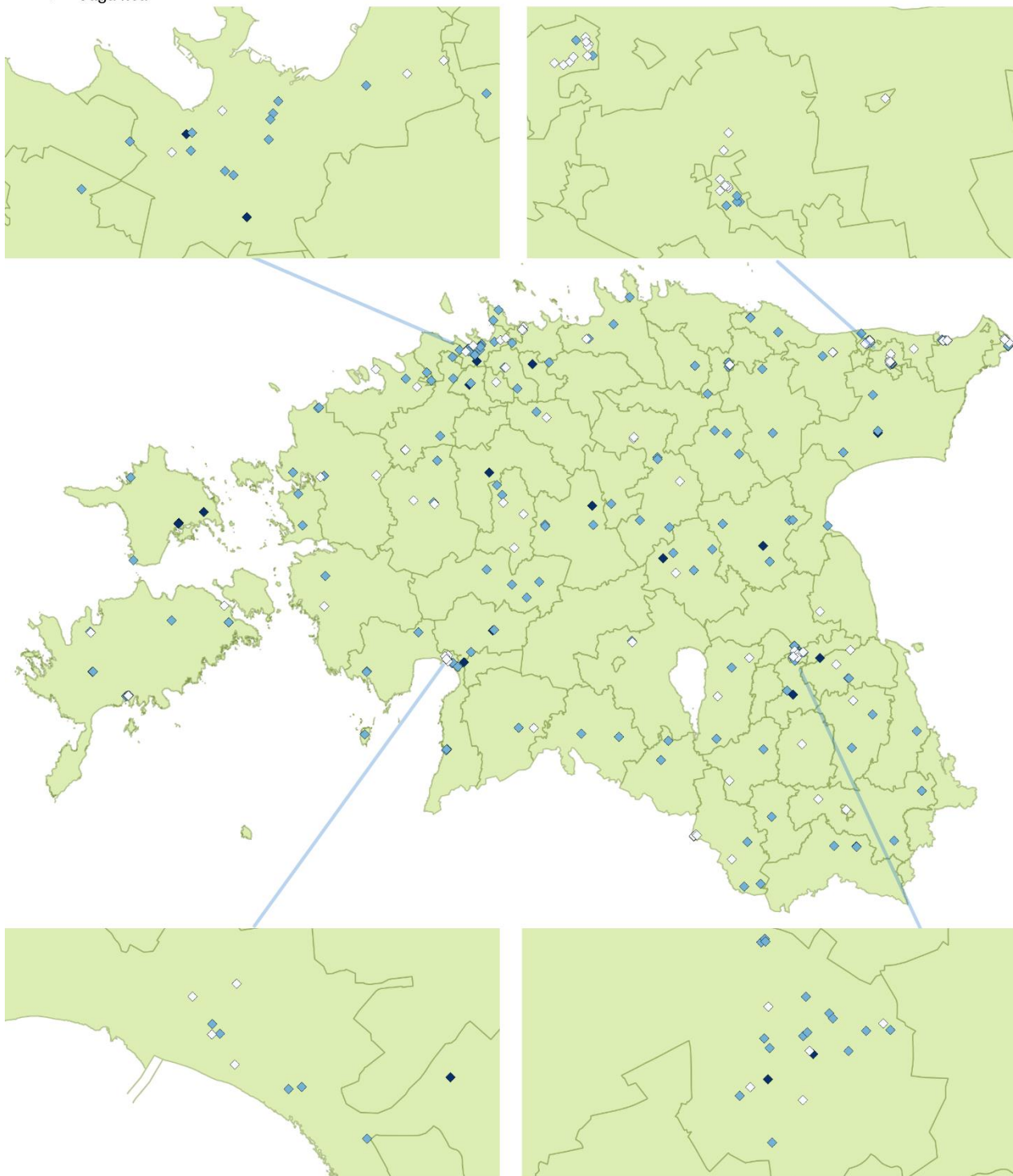

Allikas: Riigikontroll Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

Joonis 25. CO₂-kvoodiraha eest korrastatud objektid

Objektide seisukord

- ◊ Rahuldav
- ◆ Hea
- ◆ Väga hea

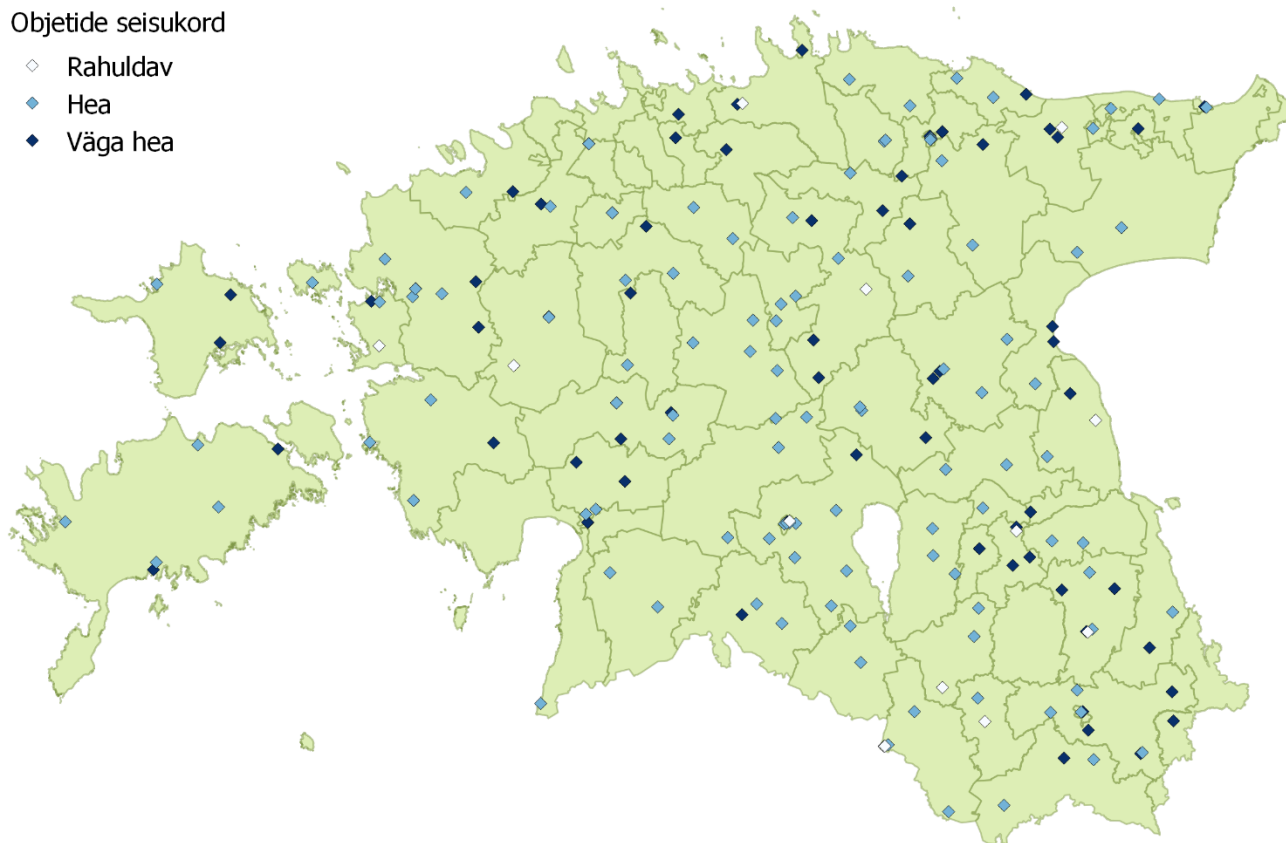

Allikas: Riigikontroll Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal

Joonis 26. Meetmest „Kohalike avalike teenuste arendamine“ eraldatud toetustega rajatud või korrastatud objektid

Objetide seisukord

- ◊ Rahuldav
- ◆ Hea
- ◆ Väga hea

Allikas: Riigikontroll Rahandusministeeriumi ja kohalike omavalitsuste andmete põhjal